

Slowing down with tourism

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

SISÄLLYSLUETTELO / CONTENTS

Matkailututkimus / Finnish Journal of Tourism Research 16:2/2020

PÄÄKIRJOITUS / EDITORIAL

Slowing down with tourism

Johan Edelheim, Jennie Germann Molz, Gunnar Thór Jóhannesson & Outi Rantala 4

PUHEENVUOROT / RESEARCH NOTES

📄 SF-puheenvuoro matkailun mahdollisista maailmoista
Tarja Salmela 9

📄 Second homes during corona - safe or unsafe haven and for whom?
Reflections from researchers around the world
*Kati Pitkänen, Olga Hannonen, Stefania Toso, Nick Gallent, Iqbal Hamiduddin,
Greg Halseth, C. Michael Hall, Dieter K. Müller, Andrey Treivish & Tatiana Nefedova* 20

📄 Matkakohteen luontoympäristön vetovoimaisuuden ylläpitäminen
maisema- ja virkistysarvokaupan avulla
Henna Konu & Liisa Tyrväinen 40

📄 Rajalliset resurssit esteenä – kuntapäätäjien näkemyksiä pienen kunnan
matkailusuunnittelusta
Milla Uustalo 45

📄 Matkanjärjestäjien lakisääteinen vastuu ihmisten sekä ihmisten ja eläinten
välillä tarttuvien tautien leviämisen ehkäisystä
Heli I. Koskinen 52

NÄKÖKULMIA / PERSPECTIVES

TEFI11-konferenssi – Ajatuksia virtuaalisesta yhteisöllisyydestä
Johan Edelheim 56

Slowing down with tourism

Johan:

The Call for Papers to this Special Issue was published in early April, as the whole world was still hesitantly cancelling and postponing events planned for the year with the COVID-19 pandemic in its initial global reach. We have since seen a glut of papers and special issues that have been published in the past half year, during which we have been “slowing down” as well as “speeding up” in different ways in our academic lives. The original CfP highlighted the earth’s environmental crisis as a first matter, and it looked at COVID-19 as a potential for reduced global mobility and consumption. Now, as the people around the world starts to realise that we will be living WITH the virus still for years to come, rather than imagining a sudden end to it as the initial predictions forecasted, we stand on the cusp of new scenarios. Global mobility has indeed been dramatically reduced, but new types of mobility have also emerged. After the initial reduction in consumption, due to total closedowns of manufacturing and transport infrastructure, a new boom of different consumption related to home schooling and offices, gardening and outdoor recreation have emerged.

Jennie:

When we proposed the theme of “slowing down with tourism” earlier this year, we were just beginning to sense the spatiotemporal shifts brought on by the pandemic. Life for those of us lucky enough to be able to work from home was simultaneously speeding up and slowing down, as Johan notes. New temporal landscapes were emerging, ones marked by urgency and monotony, by zoom invites, time zone calculators, and “What day is it, again?” by pressing responsibilities, antsy toddlers, bored teenagers, and corporate requests for our patience with the inevitable delays due to COVID-19. Time is not simply marching on; it is layering in on itself and pooling up.

As scholars and teachers of tourism, we have been intrigued by the possibility of doing things differently and at a different pace. Like Gunnar and Johan describe below, my students and I had to get up to speed with new online platforms. I had to revise syllabi to capture the timeliness of the moment. And yet I felt my teaching and scholarship slowing down. Teaching tourism has certainly posed new opportunities, such as Outi’s embrace of teaching outdoors or, in my case, incorporating projects on virtual tourism and staycations while we followed the virus’s brutal itinerary from one destination to the next. In many special issues like this one, and in webinars and zoom conferences, tourism scholars have amplified our field’s longstanding

calls for more just and sustainable tourism practices. Could the shock of the pandemic be just what the world needs to downshift tourism into a more sustainable gear?

Summary of the first research note in this issue:

In her research note, Tarja Salmela conducts speculative fabulation about future tourism, suggesting that post-pandemic tourism holds a possibility for new type of responsibility in a form of post-anthropocentric tourism. Post-anthropocentric tourism is needed because of the imprint that tourism is having on our planet, and due to the lack of long-term visions within the industry. Salmela shows how post-anthropocentric tourism requires stepping forward from the anthropocentric ethics, towards new types of tourism worlds. Through speculative fabulation, she draws a picture of imaginary village called Pirpola, where tourism has turned into visiting. Here visiting represents an alternative form of tourism, which is based on collective action and care.

Gunnar:

For many, the situation has brought a complete conflation of workplace and home that has meant increased efficiency and gaining of time for some while for others increasing stress, frustration and loneliness. On a general level people seem to be making more out of their immediate surroundings for recreation and leisure. Some kind of proximity tourism seems to be on the rise. In some sense the COVID-19 has presented an opportunity to rethink and (re)discover activities and leisure/travel possibilities domestically. In Iceland, there was actually an increase in tourism in the regions usually on the periphery on tourist's itineraries this summer and many companies have started to take notice and alter their offer so it better fits local and domestic demands. It is probably too early to say if this change can be interpreted as a step towards post-anthropocentric tourism along the lines Tarja Salmela discusses in her contribution, but one can be hopeful that at least certain possibilities or openings towards more responsible tourism have emerged.

Johan:

Salmela's research note is a brave undertaking; fantasy is a powerful tool, and it is interesting how it is always shaped within the confines of existence. What does it say about humans' psyche when the majority of science fiction tales are dystopias, and only a tiny fraction are utopias? Are we all too focused on the downside, so that we cannot even fantasise about a better future? There's been talk on TRINET (Tourism Research Information Network) about the record number of article submissions, i.e., many academics can now focus on getting stuff off their desks, off their minds that have been held back by other running commitments before. At the same time, academics with children have during lockdowns and separation from family networks been forced to adapt their lives to home schooling, home care, and associated new tasks that the closure of clubs and care has meant.

Simultaneously, many have had to adapt (in some cases for the first time in their lives) teaching in a virtual environment. Learning new software, skills, procedures, pedagogic styles, assignments – a whole raft of new information. This has for some been a boost of morale, for others a negative feature which students have to endure.

Outi:

Sketching the Call for Papers to this Special Issue in March led to an inspiring discussion among the editorial board members. I still have the email thread saved, in which Emily Höckert suggested that texts submitted to the Special Issue could be like ‘singing from our balconies’ – reaching for others in times of social distancing. I tested this autumn teaching outdoors – even more than what I have done previously. The outdoor sessions worked in a way as a form of reaching for others in a situation where we were longing for physical interaction. The outdoor sessions also brought a new rhythm to the teaching. Students slowed down to the discussions in a different way than what they do in the classroom. Therefore, I would say that the situation has helped us to turn towards virtual environments and towards our online communities, but also towards outdoors. In teaching, but also during our leisure time.

Summary of the second research note in this issue:

In the second research note – a conversation paper – Kati Pitkänen, Olga Hannonen, Stefania Toso, Nick Gallent, Iqbal Hamiduddin, Greg Halseth, C. Michael Hall, Dieter K. Müller, Andrey Treivish, and Tatiana Nefedova take the reader on a tour through the second home landscape during the COVID-19 pandemic in Italy, UK, Canada, New Zealand and Australia, Nordic countries and Russia. The tour reveals that although second home cultures and contexts differ globally, people have looked for safety at the second homes during the pandemic all over the world. The authors claim that acting as a sanctuary is not a new role for second homes, since the rich urban elites have always fled to their country estates for safety during times of upheavals and pandemics. At the same time there has been fears of urban dwellers spreading the virus to rural areas and exceeding the limits of the local health care capacity. Hence, many countries have imposed recommendations to stay away. After removing restrictions, second home sales and rentals have peaked.

Johan:

There has been no (or very little) travelling going on, people have had an upsurge of virtual conferences, meetings and teaching – and the general ebb and flow of sentiments about when we can start imagining a “post” time is still going on. What all of this has meant in practice is that we might have slowed down from rushing from place to place (a physical slow down) but have at the same time been able to and needed to speed up (on an intellectual level). I have read about similar trends to what Pitkänen et al report in the second research note here in Japan, with second home sales and rentals booming. However, there has also been decidedly unhospitable moves like regional towns actively rejecting outsiders with notices in restaurant windows that they don’t serve anybody from outside that prefecture.

Summary of the third research note in this issue:

Henna Konu and Liisa Tyrväinen explore in their research note how trading landscape and recreational values of tourism environments could enhance the sustainable tourism development. The COVID-19 pandemic has increased interest towards nature-based tourism and led to increase in number of visitors in different nature areas. In Finland, nature-based tourism and recreation takes place both in protected areas and in privately owned forests, and still the sustainable use of nature in the context of tourism has most often been studied in regard to the protected

areas. Because there does not exist currently incentives for landowners to protect landscapes and recreational values, Konu and Tyrväinen introduce a model developed in Ruka-Kuusamo area, in Finland. Through the new model, the landowners will receive compensation for protecting the landscape, which will furthermore enhance the ecological sustainability of the area.

Gunnar:

I can relate to what Johan and Outi describe. The COVID-19 and all what it has entailed for re-ordering of our lives has meant change of rhythm and pace. While academic travelling, be it for conferencing or fieldwork has to a great extent been halted, the pace of other activities has changed, and some are seemingly moving faster still. For instance, on-line meetings have proliferated and many experience that via tools like Zoom and Teams it is possible to squeeze more meetings into the daily schedule than ever before. While this may be positive for management many feel 'zoomified'. Also, new (for many) practices of teaching alter the pace of co-creating knowledge with students and demand that teachers and students learn fast in using different kinds of platforms and techniques. It may however also create opportunities of slowing down and *do* scholarship in different ways and find "a slower way of scholarly *being*" (Ulmer, 2017, p. 202, original italics). As Outi mentions, the situation may open up possibilities to move teaching outside, thus, to situate the issues and questions being dealt with in different ways, and to make use of virtual learning environments to create quieter and more peaceful spaces for group work and dialogue albeit they may lack the spontaneity of face-to-face communication.

Summary of the fourth research note in this issue:

In her research note, Milla Uustalo discusses how the policymakers in a small Finnish municipality see tourism development and planning. According to Uustalo, the policymakers justify the lack of enhancement of tourism development with the limited economic resources available and with the formal responsibilities of the municipalities. The municipalities are not formally responsible to enhance tourism development. However, municipalities are responsible for developing possibilities for entrepreneurial activities. Uustalo suggests that in order to overcome the impacts of COVID-19 pandemic the municipalities should take stronger role in planning tourism and preparing for unexpected situations.

Jennie:

Daily, weekly, and seasonal rhythms are not unfolding, but rather seem to be orbiting around my house, my desk, my favorite hiking routes, and my computer. As Outi and Gunnar have noticed in their own locales, people are already turning to nearby and nature-based recreation. I have seen this, too, in Taos, where I am weathering the pandemic with my family. Our limited social lives are conducted almost entirely outside on socially distanced hikes with friends. This small town in the high desert area of northern New Mexico has also become a second-home haven, with many of the newcomers fleeing from the wildfires and surging COVID-19 cases in neighboring states. Climate catastrophe and the virus appear to be comorbidities.

Nevertheless, I echo Gunnar's cautious optimism that the pandemic might open more possibilities for sustainable tourism. Perhaps tourism mobilities, like time, might pool up and slow down rather than continue their onward, outward, and extractive expansion. The contributions in this special issue focus our attention on what this might look like, whether in the form of sec-

ond-home tourism, nature-based tourism, or practices of visiting. At least in the near future, it seems the popular trends will involve leisure time spent closer to home or on longer, slower, more deliberate, and more meaningful trips.

Early evidence suggests that these trends are likely; it also suggests they may be reserved for the wealthiest travelers. It is at this intersection between environmental and social justice that Uustalo's call for stronger intervention from municipalities will be needed; we have already seen glimpses of what a tourism future left to the free market might look like. We cannot rely on a pandemic to change things, but it has given us the breathing space to slow down and ask, in all seriousness, what other alternatives might be possible.

Summary of the fifth research note in this issue:

In the final research note Heli Koskinen brings up the role of tour operators in preventing the spreading of diseases between humans and animals. The COVID-19 pandemic has made the connections between travel and spreading of diseases topical. Koskinen introduces how by different laws the tourism operators in Finland are responsible for communicating information about the possible animal-related diseases and how to prevent these diseases in travel behaviour. However, in practice the tour operators do not inform about the diseases and do not see the responsibility of communicating about the possible diseases as part of a responsible business strategy.

The issue ends with Johan Edelheim's conference greetings from the eleventh Tourism Education Futures Initiative (TEFI) conference, which was held online in June 2020 by the York St John University and the TEFI network. The event was a first online conference organised by the network, and the challenge was how to cherish the core values of these conferences – collective and caring atmosphere – in an online environment. When planning the event, three key elements were considered: everyone should have the possibility to get enough feedback on their presentations, all the presentations should be available also to people not attending the conference, and there should be something physical that connects people. In his greetings, Edelheim describes how the three key elements were achieved and how the conference also enabled longed-for casual meetings and responsible, low-cost conference attendance.

At Sapporo, Taos, Reykjavík and Rovaniemi, 14 December 2020

Johan Edelheim, Jennie Germann Molz, Gunnar Thór Jóhannesson and Outi Rantala

References

Ulmer, J. B. (2017). Writing slow ontology. *Qualitative Inquiry*, 23(3), 201–211. <https://doi.org/10.1177/1077800416643994>

SF-puheenvuoro matkailun mahdollisista maailmoista

Tarja Salmela, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Onko post-traumaattinen maailma yhtä kuin post-antroposentrinen – ihmiskeskeisen jälkeinen? Tarjoaako covid-19-viruspandemien jälkeinen post-traumaattinen maailma mahdollisuuden rakentaa ihmisestä laajentuvaa käsitystä matkailusta? Millaista on matkailu, jota ei ole kehitetty ihmisen hedonististen tarpeiden täyttämistä varten? Kysymys on monimutkainen ja osittain myös absurdi. Maapalloomme koskettava ympäristöllinen muutos johtaa kuitenkin väistämättä globaalin poliittisen, taloudellisen ja sosiaalisen järjestyksen uudelleenmuotoiluun (Klein, 2014). Kapitalistiseen järjestelmään kytkeytyvä matkailun toimiala on myös osa tätä uudelleenmuotoilua (Huijbens & Gren, 2016).

Matkailua ei kuitenkaan voida ajatella pelkästään kapitalistisen järjestelmän osana. Matkailun ymmärtäminen laajempänä ilmiönä ja käytäntöjen kokoelmana on välttämätöntä poh-tiessamme matkailun vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Jos matkailu on konteksti, jossa ihmisen ja luonnon välisiä suhteita muotoillaan ja tehdään merkityksellisiksi (Grimwood ym., 2018), ovat matkailun mahdolliset maailmat lähtökohtaisesti ihmisen ylittäviä (*more-than-human*) maailmoja. Miten lähestyä näitä maailmoja?

Tämä puheenvuoro on yksi yritys tällaiseen lähestymiseen. Se syleilee absurdiutta ja edustaa spekulatiivista fabulaatiota ja feminisimiä (SF)¹. Tämä puheenvuoro on siis SF-puheenvuoro. SF on yhtäaikaaisesti tieteisfiktiota ja faktaa, yhtä paljon tarinoita kuin ”tosiasioita”. SF on sympoieettista – kollektiivista, mutkikasta, rajoittamatonta – ”teoriaa mudassa, sekasotkuna” (Haraway, 2016, s. 31). Se on haaste matkailututkijoille ja -toimijoille. Samalla se on kollektiivinen kutsu jollekin, mikä on ”vielä mahdollista”, kollektiivinen kutsu ”pysyä pulman kanssa” (Haraway, 2016).

1 SF toimii tässä puheenvuorossa lyhenteenä Harawayn (2016) ehdottamalle käsitteelle *Speculative Fabulation*. SF on myös lyhenne muille spekulatiiviseen fabulaatioon kytkeytyville käsitteille. Haraway kuvaa sitä seuraavasti: ”An ubiquitous figure in this book is sf: science fiction, speculative fabulation, string figures, speculative feminism, science fact, so far” (Haraway, 2016, s. 3). Tässä puheenvuorossa painotan SF:n spekulatiivisen *fabulaation* ulottuvuutta.

Huutomerkillä varustettu...

...pulma on tässä hetkessä covid-19. Vaikka viruspandemian vaikutukset ovat todellisia ja vaikutuksiltaan valtavia, ne eivät ole ainoita haasteita, joiden kanssa meidän tulee tällä hetkellä ja tulevaisuudessa elää. Myös ilmaston lämpeneminen, luonnon monimuotoisuuden radikaali köyhtyminen ja useiden asuinympäristöjen muuttuminen turistikohteiksi paikallisten yhteisöjen kustannuksella ovat massiivisia ongelmia, joiden kanssa elämistä emme voi ohittaa tai vähentää niihin sitoutumista. Nämä ongelmat eivät myöskään häviä, vaikka oppisimmekin lopulta elämään koronaviruksen kanssa.

Covid-19-pandemian antamien oppituntien myötä voimme kuitenkin todeta jotain matkailun tulevaisuudesta. Vaikka tiedämme tulevaisuudesta verrattain vähän, varmaa lienee se, että tulevaisuuden postpandeminen matkailu ei voi jatkua sellaisena kuin sen tunnemme. Puhun tässä matkailun traditionaalisesta luonteesta hedonististen tarpeidemme tyydyttäjänä ja kapitalistisen ansaintalogiikan mukaisesti toteutettuna toimintana, joka pohjautuu vahvasti lentomatkestamiseen.² Matkailu on ollut jatkuvan kritiikin kohteena muun muassa siksi, että toimialalta puuttuu pitkäjänteinen visio. Matkailun tiedetään olevan niin ilmastonmuutokseen kuin globaaleihin terveyden hätätiloihin liittyvä riskitekijä (Jamal & Budke, 2020). Matkailun nimeäminen pelkäksi riskitekijäksi lienee kuitenkin sen vaikutusten vähättelyä. Matkailun globaali jalanjälki on huomattava, ja se todennäköisesti vain kasvaa tulevaisuudessa (ks. Eijgelaar ym., 2016). Matkailulla ja matkailijoilla voidaankin nähdä olevan todellista geopoliittista voimaa.³ Gren ja Huijbens (2016) toteavat, että matkailu ja matkailijat tulee nähdä alati liikkeessä olevan ihmiskunnan kontekstissa, ”toisin sanoen kokonaisena lajina, joka kasvavalla geo-toimijuudella kykenee muuttamaan planeettaa matkustamalla” (s. 5, vapaa suomennos).

Mutta onko matkailijan geopoliittinen voima yksioikoisesti paha tai kestämätön asia? Matkailun demonisointi ja toisaalta demonisointia vastustava liikehdintä matkailutoimialan sisällä ovat olleet vahvasti esillä viruspandemian runtelemassa maailmassa, myös Suomessa ja Suomen Lapissa.⁴ On puhuttu matkailutoimialan työvoimapolitiittisesta ja aluetaloudellisesta merkityksestä sekä matkailusta ihmisten hyvinvoinnin lähteenä – eräänlaisena arjen pakokeinona. Mutta onko kestävää paeta arkea matkailun avulla? Kysymys herättää lukuisia jatkokysymyksiä, ja aiheesta on vaikea keskustella julkisesti ilman tuomitusta tulemistä. Kaiken kaikkiaan matkailun kritisointi on arka aihe.

Matkailun murrosta heijastavat yhteiskunnalliset, sähköistyneet keskustelut motivoivat kuitenkin tarkastelemaan matkailun yleistävän ”arvottamisen” sijaan matkailu(liiketoiminnan) vaikiintuneita, ideologisiaakin motiiveja ja päämääriä. Niitä ovat muun muassa kasvutavoitteisuus

2 Matkailuliikenne ja erityisesti lentomatkestaminen on tunnetusti suurin matkailun päästöjen absoluuttisen kasvun aiheuttaja (ks. mm. Eijgelaar ym., 2016, s. 25).

3 Geopoliittisella viittaan tässä geososiaalisuuden tunnistavaan ymmärrykseen geopoliittisuudesta: sen sijaan, että ”geoksella” – maalla – olisi merkitystä vain politiikan raaka-aineiden lähteenä, geososiaalisessa lähestymistavassa ”geos” nähdään myös itsessään sosiaalisena (ks. Palsson & Swanson, 2016, s. 163–164). Puheenvuorossani matkailun ja matkailijoiden geopoliittinen voima näyttäytyy suhteisena ”geoksen” sosiaalisuuteen: matkailijoiden geopoliittinen voima syntyy huomattavasta vaikutuksesta ”geokseen” tässä suhteisuudessa, tekemättä kuitenkaan ”geoksesta” passiivista taustaa, tapahtumakenttää tai resurssia ihmisen toimille.

4 Tästä viestivät muun muassa Helsingin matkailuseminaarin 2020 ja Lapin Matkailuparlamentin 2020 sisällöt.

sekä vauraiden yhteiskuntien ihmisväestölle tyypillinen ehtymätön tarve saavuttaa hetkellisiä elämyksellisiä kokemuksia (Huijbens, 2020). Tätä tarvetta tyydytetään erityisesti kauaksi suuntautuvalla lentomatkestamisella, jonka ennustetaan entistetään kasvavan, jos kulutuskäyttämisen muutosta ei tueta poliittisilla, lainsäädännöllisillä muutoksilla (ks. Eijgelaar ym., 2016, s. 27–29). Toisaalta Suomessa myös suositaan kasvattanut luontomatkaileminen on aiheuttanut mittasuhteiltaan uudenlaista kuormitusta muun muassa Lapin luonnolle (ks. mm. Bjurström & Virtanen, 2019; Mehtonen & Heikinmatti, 2019). YLE kysyi osuvasti erityislähetyskessään: ”Mitkä ovat Lapin matkailun kasvun rajat?” (YLE, 2019).

Edellä tarkastellut kysymykset puhuttavat matkailututkijoita ympäri maailmaa. TRINET (Tourism Research Information Network) -keskustelufoorumille on kertynyt paljon aloitteita viruspandemian aikaisen ja sen jälkeisen matkailun kriittiseen tarkasteluun. Matkailututkijat ottavat kantaa siihen, mikä on tärkeää ja merkityksellistä. Tutkijat ovat myös pohtineet, miten covid-19 voi opettaa meitä vastaamaan ilmastonmuutokseen ja sen seurauksiin tavalla, joka mahdollistaa matkailun kukoistamisen postpandemisessa maailmassa (Prideaux ym., 2020). Keskusteluissa on tuotu esille, että matkailu voi tarjota kenties välttämättömän, globaalin näkökulman elämään planeetallamme. BBC:n journalisti Chloe Bergen (2020) sanoi: ”[Näkökulmaa], jota tarvitsemme pystyäksemme huolehtimaan (care about) kotimme tulevaisuudesta täällä maapallolla” (vapaa suomennos). Jos matkailu sellaisena kuin sen tunnemme loppuisi, menettäisimmekö tämän huolenpidon kyvyn? Miten Bergen ehdottama huolenpidon näkökulma voidaan yhdistää tieteellisesti tunnistettuun välttämättömyyteen vähentää lentoliikennettä ja matkaetäisyyksiä, jotta pystymme palauttamaan ”matkailun takaisin ilmastollisesti turvallisuudelle toiminta-alueelle” (Eijgelaar ym., 2016, s. 29)?

Vastuullisuudesta vastuunoton kykyyn

Feministiset (uus)materialistiset teoriat ehdottavat vastuullisuuden aktiivista ja affektiivista, hoivaan ja toimintaan perustuvaa luonnehdintaa – vastuullisuutta, joka ulottuu kiperiin ja vaikeisiin tilanteisiin. Vastuunoton kyky⁵ linkittyy intiimisti hoivaan ja huolenpitoon (ks. mm. Puig de la Bellacasa, 2017). Siinä hoiva ei rakennu moraalille velvoitteelle tai säännöstölle, vaan siihen sitoudutaan ilman pakkoa (Koskinen ym., 2018; Puig de la Bellacasa, 2017 s. 170). Antroposeenin ajassa vastuunottoon kykeneminen on aktiivista toimintaa suhteessa niihin mittaviin ongelmiin, joiden syntyyn ihmislajimme on ollut vaikuttamassa tai joiden synnyyn se on aiheuttanut. Vastuunoton kyky hoivan ja huolenpidon muotona on jatkuvaa kanssaelämistä pulman kanssa (Haraway, 2016) – sen mittasuhteiden tunnistamista ja yhteisen hyvän edistämistä.

SF:n valossa postpandeminen matkailu voi hyvinkin olla askel kohti uutta vastuullisuutta. Postpandeminen matkailu voi olla ”ihmiskeskeisen jälkeistä” matkailua. Vastuullinen matkailu käsitteenä on pahimmillaan pölyttynyt kategorinen lokero, ”normi”, johon kenties kaikkien matkailutoimijoiden pitäisi pyrkiä mutta jonka mittarit ja sisältö ovat yhtä tulkinnanvaraisia kuin kansakuntien keskimääräisen onnellisuuden mittarit. Normatiivisuuteen perustuvan vastuun

5 Vastuunoton kyky on yksi mahdollinen suomennos *response-ability*-käsitteelle (englanninkielisestä käsitteestä ks. Haraway, 2008; suomennoksista ks. Kortekallio ym., tulossa).

sijaan tarvitsemme myös uudenlaisia tekoja, emme vain uusia käsitteitä. Hoivan, huolenpidon ja välittämisen kysymykset ovat kompleksisia. SF:n hengessä meidän on kuitenkin sitouduttava niihin pohtiessamme matkailun tulevaisuutta. Kenestä huolehdimme? Kenen kodin tulevaisuudesta pidämme huolta? Keneen luomme hoivaavia suhteita? Miten määrittelemme sen, kuka on hoivan arvoinen? Kuka sen määrittelee?

Sitoutuminen on vastuunottoa. Vastuunottamisen kyky on eettinen impulssi, jopa vaade, elämämme suhteisuudelle. Se on vastuunottoa hoivaamisen ja hoivanaiheiden ”valintojen” seurausista (Fisher & Tronto, 1990, s. 42; Kinnunen, 2017; Koskinen ym. 2018, s. 27). Vastuullisuuden ja vastaamisen harjoittelu (Alaruona, 2018, s. 45) viittaa omistautumiseen kärsivälliselle, affektiiviselle työlle, joka avaa meidät suhteiselle hoivalle ja ihmisen ylittävälle elämälle. Ihmisen ylittävä elämä on posthumanistisen ja materiaalisrelationaalisen filosofian mukaista olemassa olemisemme todellisuutta. Siinä ihminen asettuu ontologisesti osaksi laajempaa olemassaolon verkostoa, ollen osa maailmaa yhdessä muiden kanssa. ”Enemmän-kuin-inhimillinen” ontologia ylittää eronteot inhimillisen ja ei-inhimillisen välillä ja kumoaa illusion ihmisen erityisyydestä maailmassa (ks. mm. Barad, 2003, 2007; Haraway, 2008, 2016; Tsing, 2015). Enemmän-kuin-inhimillinen ontologia on luopumista mekanistisesta maailmankatsomuksesta, joka on asettanut ihmisen maailman navaksi ja täten ”auttanut antroposentrismiä – kirjaimellisesti, ihmiskeskeisyyttä – juurtumaan kaikille modernin länsimaisen yhteiskunnan osa-alueille” (Vetlesen, 2019, s. 1, vapaa suomennos).

Ihmisen aseman ja paikan uudelleenarviointi planetaarisessa kokonaisuudessa ei riipu tieteenalasta, paradigmasta tai ”käänteestä”. Tarvitsemme ”itsestäänselvyyksiä” problematisoivia väliintuloja yhteiskuntamme kaikilla osa-alueilla. Ihmisen erityisyyden kumoamista ei kuitenkaan ole nähtävissä matkailualan vallitsevilla todellisuuksissa. Matkailualan kritiikki rakentuu tällä hetkellä sekä matkailun lukuisten taloudellista voittoa tavoittelevien toimijoiden (kuten lentoyhtiöt, matkanjärjestäjät ja kohdemaat sekä niiden markkinointitoimenpiteet) toiminnan oikeutuksen kriittiselle tarkastelulle että kuluttajien moralisoimiselle. Moralisointi kytkeytyy puolestaan etiikkaan ja eettisiin oletuksiin.

Sosiaalisen ja kulttuurisen teorian professori, STS-teoreetikko⁶ Gay Hawkins (2018) puhuu tavoista ymmärtää etiikka käyttäen esimerkkinä muovia ja sen hävittämistä (*dispose-ability*). Hawkinsin huomiot muovista ja sen hävittämisestä tarjoavat oivallisia näkökulmia post-antroposentrisen matkailun pohdintaan. Hawkinsille etiikan ymmärtäminen ihmiskeskeisesti on ongelmallista sen rakentuessa ”vastuuntuntoon” ja ”moraaliseen oikeassa olemiseen”. Tässä ihmiskeskeisessä etiikassa ei ymmärretä laajemmin muovin kietoutumista elämäämme eikä sitä, kuinka ”muovi on mukana muovaamassa eettistä toimintaa” sen sijaan, että se olisi vain instrumentaalinen, passiivinen objekti ihmisen hyveelliselle huomiolle. (Hawkins, 2018, s. 19.)

Kuten muovin kanssa eläminen myös post-antroposentrisen matkailu edellyttää ihmiskeskeisestä etiikasta irtautumista. On ymmärrettävä, että ”luonto” ja ”planeettamme” eivät ole vain objekteja ihmisen hyveelliselle huomiolle; ”ympäristö” ei ole vain taustakuva eikä planeettamme Maa jonkinlainen ”ulkopuolinen, ylimääräinen ulottuvuus” antroposentrisissä ambitioissamme (Huijbens ym., 2016, s. 48). Mutta miten matkailun ja luonnon ei-inhimillisten toimijoiden

6 STS = Science and Technology Studies.

välisistä suhteista voisi tulla oikeudenmukaisempia? Mitä mahdollisuuksia tai haasteita matkailu asettaa pyrkimyksillemme eettisempään suhteeseen ihmisen ylittävän maailman kanssa (Grimwood ym., 2018, s. 2)?

Aiemmin mainitsemani vastuullisuuden pölyttynyt kategorinen lokero johtaa usein tilanteeseen, jossa koemme tekevämme ”oikein” valitsemalla vastuullisen matkanjärjestäjän tai matkakohteen. Rakentuuko vastuullisen matkanjärjestäjän valinta juuri moraaliselle oikeassa-olemiselle – ihmiskeskeisen normatiivisen ”oikein tekemisen vastuuntunnolle”? Onko jatkuvasti lisääntyvä lentomatkestaminen, planeettamme hätätilasta viestivistä mittavista tieteellisistä todisteista huolimatta, ehkä seurausta ihmiskeskeisen etiikkakäsityksen (tuomitusta) epäonnistumisesta?

Jotta emme hautautuisi kiperien kysymysten alle, lähestyn seuraavaksi spekulatiota ja vaihtoehtoisia tarinoita. Kerron tarinan post-antroposentrisen ajan matkailusta Suomen Lapissa, kuvitteellisessa Pirpolan kylässä.

Kun matkailusta tulikin kyläilyä

Lapsen pulleat sormet ovat kostean mullan peittämät, lapsi on keskittynyt ja utelias ja mullassa asustavat kastemadot ottavat selkoa uudesta tuttavuudesta. Isovanhempien kahvi höyryää kahvikupeissa, kun linnut kilvoittelevat pihlajanmarjoja pullollaan olevilla puun oksilla. Linnut ja isovanhemmat ovat tietämättömiä lapsen ja kastematojen multaisten seikkailujen yksityiskohdista. On myöhäinen elokuu ja pieni lappilainen kyläkahvila on auki kymmeneen asti illalla – joskus myöhempäänkin, jos jutun juurta riittää kahvilatoimintaa pyörittävien kyläläisten ja asiakkaiden välillä.

Pirpolassa elämä on muutaman vuoden ajan perustunut ajatukseen ”tässä on hyvä”. Kahdeksan vuotta sitten kylää kosketti rajulla kädellä virusepidemia, joka pakotti matkailutoiminnan muutokseen. Kylän suosio matkailukohteena oli kasvanut noin viiden vuoden ajan, ja kansainväliset matkanjärjestäjät toivat paikalle aasialais- ja brittituristeja tarjoten heille matkailupaketteja. Matkanjärjestäjät hyödynsivät kylän paikallisten matkailuyritysten kansainvälisille matkailijoille räätälöimiä elämyspalveluita. Elettiin kasvun aikaa. Paikallisten matkailuyritysten toiminta ei kuitenkaan ollut ehtinyt kasvaa niin vahvalle pohjalle, että ne olisivat kyenneet selviytymään virusepidemian seurauksista. Matkailijat kaikkosivat. Moni yrittäjä sulki ovensa ja muutti kaupunkiin työn perässä. Hetken näytti, että kylä menettää asukkaansa ja erityisesti ne nuoret perheet, jotka olivat tulleet kylään rakentaakseen tulevaisuutta Lapissa. Jotain kuitenkin tapahtui tuona kahdeksan vuoden takaisena kesänä.

Uusi tilanne antoi kyläyhteisölle mahdollisuuden pohtia kriittisesti aiempia kasvuun nojavia liiketoimintamalleja. ”Jos virusepidemia saapuisi uudelleen, menettäisimmekö jälleen suuren osan yhteisömme jäsenistä liiketoiminnan tyrehtyessä?” ”Onko tämä kestävä tapa toimia?” Näin kysyttiin tuolloin elokuun pimenevänä iltana nuotiotulen äärellä, kun kyläläiset kokoontuivat yhteen miettimään tulevaa. Kävi ilmi, että kyläläisiä oli myös mietityttänyt kasvava kansainvälisten pakettimatkatouristien määrä. Turistien määrän lisääntyessä haasteita oli ilmennyt ohjelmanpalveluiden tarjoajien, kyläläisille tärkeän kahvila- ja pubitoiminnan ylläpitäjien, kylän

eläin-, kasvi- ja puuasukkaiden sekä erityisesti aasialaisturistien välisessä kommunikaatiossa ja yhteiselön muotojen löytämisessä.

Kylän metsä oli nähnyt elämää paljon pidempään kuin useampi ihmiskupolvi yhteensä. Metsä oli viisaudessaan ihmisymmärryksen ulottumattomissa mutta samaan aikaan haavoittuva ihmiskunnan toimille. Loppukesän marjastusaikana mustikoiden ja puolukoiden varvut viestivät, että marjoja olivat poimineet ihmiset, joita varvut eivät tunteneet – poimureita oli käytetty varomattomasti ja raakoja marjoja oli poimittu, jolloin suuri osa marjasadosta oli jäänyt käyttökelvottomaksi. Taipuneet ja katkeilleet puunoksat liejuisten luontopolkujen varrella kertoivat tarinaa matkailijoiden määrän ja luontoreitistöjen ylläpidon yhteensopimattomuudesta. Vuosisatoja vanhat, sinnikkään hitaassa rytmisissä kasvaneet kiviä peittävät jäkälät olivat repeytyneet ihmisten painavien askelten jäljiltä. Lumi ja jää yllättivät kansainväliset matkailijat vuosi toisensa jälkeen aiheuttaen talviolosuhteisiin tottumattomille kaatumisia, paleltumisia ja eksymisiä sekä kuormittaen pienen kylän pelastustoiminnan resursseja ja demonisoiden ”Lapin julmaa luontoa”.

Matkailijamäärien lisääntyttyä, yhteisen kielen usein puuttuessa ja kulttuurien ollessa hyvin erilaisia kyläyhteisö oli tullut tilanteeseen, jossa sen oli vaikea toimia omia perinteitään kunnioittaen. Sen oli vaikea välittää vierailijoille kylän historiaa, elämäntapaa sekä metsän, maan ja ilman asukkaita kunnioittavat toimintatavat, joita myös matkailijoiden odotettiin noudattavan. Lisähaasteen yhteisen ymmärryksen syntymiselle aiheutti se, että matkailijat viipyivät kylässä yleensä vain kolme päivää. Moni asia tuli väistämättä virusepidemian takia uudelleenpohdituksi.

Kyläyhteisö alkoi hiljalleen rakentaa perustaa yhteisölliselle elämälle. Siinä keskeistä ei ollut menetettyjen matkailijoiden takaisinhamuaminen eikä ”takaisin kasvun tielle” -ideologia vaan kylän ja kyläyhteisön merkityksen uudelleenpohtiminen. Kylän ihmisten elämä oli aina kytkeytynyt tiiviisti vanhan metsän moninaiseen asukaskuntaan, jonka kanssa kylän ihmiset asuttivat maata. Vanha metsä oli kyläläisille jokapäiväisen elon, arvostuksen ja kunnioituksen paikka. Metsässä elämä oli rikasta ja täynnä yllätyksiä, paikkoja, joihin asukkaat hakeutuivat yhä uudelleen. Ihminen aisti vanhan metsän läsnäolossa paikkansa maailmassa osana luontoa. Vanhassa metsässä uudet ihmiskupolvet oppivat, että elämä on ihmisen ja luonnon muiden toimijoiden yhteinen lahja.

Alueella ei ollut koskaan harjoitettu metsätaloutta, ja esimerkiksi rakennettaessa kahvilaa, josta sittemmin oli tullut kylän symboli, puiden kaataminen pyrittiin minimoimaan. Puut loivat kahvilan hämyisän tunnelman, mutta se ei ollut tavoitteellista; puiden läsnäolo oli puhtaasti puiden läsnäoloa, ja hämyisyys syntyi tästä läsnäolosta. Kyläläiset ymmärsivät, että täällä heillä oli mahdollisuus aidosti elää kosketuksessa heitä, meitä, kaikkia yhdistävään luontoon. He halusivat tarjota tämän mahdollisuuden myös muille – ”kyläilijöille” – mutta tavoitteellisuuden sijaan he päättivät, että tämä mahdollisuus saisi tulla luonnostaan.

Kyläyhteisö päätti luopua perinteisesti ymmärretystä matkailusta. Kylä haluttiin kyllä pitää jatkossakin avoimena kansainvälisille vieraille – miksi sulkea yhteisö muulta maailmalta? Mutta kylässä toimivia elinkeinonharjoittajia ei enää motivoinut ensisijaisesti usko kansainvälisten matkailijoiden tuomaan taloudelliseen voittoon. Kyläläiset alkoivat panostaa toimiin, jotka takaisivat hyvän elämän kyläläisille ja kyläilijöille osana luontoa läpi vuoden. Matkailusta alettiin

toden totta puhua kyläilynä, ja vierailijat tukivat kyläyhteisön kasvavaa omavaraisuutta saaden muun muassa nauttia kylän viljelysten annista. Matkailutoimijoista tuli monialaisia toimijoita. Kylässä alettiin panostaa taiteen ja kulttuurin erilaisiin kokeileviin muotoihin, jotka synnyttivät ihmisen luontosuhdetta hoivaavia käytäntöjä. Rikastuva taiteen ja kulttuurin kenttä mahdollisti kyläläisille itsensä sivistämisen ja kehittämisen yhdessä kyläilijöiden kanssa. Yhteisöllisen toiminnan seurauksena syntyi myös kilpailusta vapaa tilanne: jokainen toteutti itselleen luontevinta tapaa olla osa yhteisöä, ja vaihdantaan perustuvan toiminnan ensisijainen motiivi oli aito halu antaa saatu lahja eteenpäin jossain toisessa muodossa. Kapitalistisen neoliberaalin järjestelmän mukaiselle kilpailuasetelmalle ei tällöin yksinkertaisesti ollut tilausta.

Ihmisasukkaat elivät todeksi metsän asukkailta saamiaan oppeja: eri elinkeinot elivät vuodenkierrossa kuunnellen luonnon rytmiä entistä herkemmin. Talven tullen kylään ei kaivattuakaan enää vilkasta sesonkia, vaan talvesta tuli jälleen rauhoittumisen aikaa. Kun puut, karhut, kasvit ja monet pienet metsän eläimet nukkuivat talviunta, oli ihmisenkin hyvä hidastaa tahtiaan. Jos kylään tuli talvella vieraita, heillekin tarjottiin mahdollisuus rauhoittumiseen. Kyläläiset viettivät aikaa paljon yhdessä vahvistaen keskinäisiä suhteitaan. He kulkivat hiihtäen metsissä tervehtien uinuvia metsän asukkeja – puita, marjoja, kasveja. Keväällä talviuniltaan heräävä vanha metsä ja sen asukkaat kutsuivat asukkaat ja kyläilijät luokseen.

Kyläyhteisö alkoi elää tarinoina, jotka syntyivät muun muassa puiden, lintujen, ihmisten, mehiläisten, kivien ja mäkäröiden yhteiselon hetkistä. Kylä ei ollut irrallinen muusta maailmasta, vaikka kyläläiset haaveilivatkin yhä vähemmän elämästä ja kokemuksista ”jossain muualla”. Kylästä alkoi muodostua osavuotinen koti kyläilijöille, jotka tekivät perheinsä töitä tietotekniikan ja hyvien internetyhteyksien mahdollistamana. Monista kyläilijöistä tuli synnyinkyläläisten ystäviä ja pitkäaikaisia yhteisön jäseniä. Heidän jalanjäljissään tuli taas uusia kävijöitä, jotka tiesivät jo saapuessaan paljon kyläyhteisön elämäntavasta ja -filosofiasta. Moni kyläläinenkin alkoi hankkia ihmisen perustarpeet tyydyttävän elantonsa yhdistämällä innovatiivisesti kyläyhteisön omavaraisuuteen perustuvaa paikallista työtä ja tietotekniikan mahdollistamaa etätyöskentelyä. Paikallis- ja globaalitalouden terveellä yhdistelmällä työ alkoi jälleen palvella yksilöiden ja perheiden hyvinvointia, ja tärkeäksi tuli ihmisen ylittävä käsitys hyvinvoinnista. Näin muotoutunut tapa ymmärtää työ ja kyläileminen auttoi kyläyhteisöä palaamaan osaksi luontoa.

Rikkaus muutti muotoaan: kapitaalisesta rikkaudesta siirryttiin hengelliseen, kokemukselliseen rikkauteen, jossa yhteys luontoon oli kaiken keskiössä. Tämän myötä perinteiset mittarit romuttuivat, samoin elinkeinotoiminnan päämäärät. Kyläilijöiden määrän sijaan alettiin tarkastella kyläilykokemusten merkityksellisyyttä. Kun vierailu lähestyi loppuaan, kyläilijöiltä kysyttiin, mitä sellaista he kokivat kyläläisten kanssa, minkä he voivat viedä kotiin, uudelle sukupolvelle, ystäville tai perheelle, perintönä? Mitä yhteiset hetket vanhan metsän kanssa opettivat tai antoivat heille henkisesti? Mitä käytännön tekoja he voisivat toteuttaa kotipaikkakunnallaan, jotta elämästä tulisi kestävämpää ja yhteys luontoon vahvistuisi? ”Oletteko tulossa joskus vielä takaisin – jäämme kaipaamaan teitä!” Kylässä vierailleisiin ihmisiin haluttiin pitää yhteyttä kohtaamisen jälkeenkin. Osoitteita vaihdettiin ja postikortteja lähetettiin. Matkailusta muodostui lopulta hoivaava elämäntapa. Kyläläisten elämästä tuli jatkuvaa uuden oppimista osana

luontoa, yhdessä kyläilijöiden kanssa. Matkailusta tuli sukupolvet yhdistävää, pienistä lapsuuden ensiaskelista ponnistavaa kollektiivista elämää osana luontoa.

Epävarmuudella maustettu konklusio

Matkailun uudelleenarviointi ja -rakentaminen vaatii koheesioiden vinouttamista. Se vaatii myös spekulatiivista otetta, perverssiäkin lähestymistä, matkailun ideologioihin. Tämä ei ole, eikä sen kuulukaan olla, helppoa. On epävarmaa, ovatko vaihtoehdot matkailun todellisuudet ylipäättään mahdollisia ja onko niiden pohdinnalle sijaa tutkimuskentällämme, saati matkailualan praktisissa käytännössä. Epävarmuudessa meidän täytyy silti pysyä sinnikkäästi vaikeiden kysymysten äärellä.

Aloitin SF-puheenvuoroni kysymällä, onko post-traumaattinen maailma yhtä kuin post-antroposentrinen, ja tarjoaako covid-19-viruspandemien jälkeinen post-traumaattinen maailma mahdollisuuden rakentaa ihmisestä laajentuvaa käsitystä matkailusta. Vastaukseni lienee myönteinen, mutta avautuminen tälle mahdollisuudelle vaatii ”mielenkumousta” – lukkiutuneiden ajattelutapojen kyseenalaistamista ja muuttamista (Joutsenvirta ym., 2016). Post-antroposentrisessä maailmassa keskeistä on uteliaisuus sille, mikä voi näyttytyä ja tulla tietoisuuteemme hyvinkin lähellä, odottamatta.

Spekulatiivinen tarinani tulevaisuuden matkailusta lappilaisessa kylässä rakensi matkailusta kyläilemistä. Kyläileminen perustui yhdessä tekemiselle ja ihmisyiden tunnistamiselle (vain ja jälleen) osana luontoa. Tarinassa ihmisen ylittävän kyläyhteisön vanha metsä asukkaineen oli mukana muovaamassa eettistä toimintaa sen sijaan, että ”luonto” tai ”metsä” olisi vain instrumentaalinen, passiivinen objekti ihmisen hyveelliselle huomiolle (Hawkins, 2018, s. 19) – saati pelkkä ihailun kohde tai uusien kokemusten lähde. Kun matkailusta muotoutui tarinassa ihmisen ylittävää, hoivaavaa kyläilyä, siinä tarjottiin myös uusia vaihtoehtoisia työvoimapolitiittisia tulevaisuuksia. Uudenlaisia näkökulmia tarjottiin myös niihin argumentteihin, joilla matkailun – sellaisena kuin sen nyt tunnemme – motiiveja ja hyväksyttävyyttä perustellaan.

Matkailun vaihtoehtoinen tarina kulkee käsi kädessä laajempien, talouskasvun vaihtoehtojen tarinoiden kanssa. Epävarmuuden ajat, koronaviruksen tuomat seuraukset ja yllättävät vaikutukset yhdessä työmarkkinoiden epävakauden kanssa kannustavat meitä rahallisten ja ei-rahallisten toimeentulovirtojen monipuolistamiseen (Joutsenvirta ym., 2016, luku 5). Ehdottamani hoivaava kyläily on osa laajasti ymmärrettävää taloutta, jonka olennaisia osia ovat kollektiivinen tekeminen ja oman ajankäytön itsemääräämisoikeus (Joutsenvirta ym., 2016).

Post-antroposentriset matkailun maailmat edellyttävät yhteiskunnallista muutosta, joka tapahtuu yhden ulottuvuuden sijaan monella eri tasolla. Joutsenvirta ym. (2016) muistuttavatkin yhteiskunnallisen muutoksen monitasoisuudesta. Tämä monitasoisuuden tunnistaminen rakentaa pohjaa matkalle tästä SF-puheenvuorostani eteenpäin. Matka lähtee liikkeelle useista vastausta vailla olevista kysymyksistä. Millaisia ovat tai voisivat olla hoivaavat suhteet matkailupoliittisten päätösten tekemisessä? Entä hoivaavat suhteet matkailun institutionaalisten rakenteiden muokkaamisessa? Tai hoivaavat suhteet tulevaisuuden matkailijoiden tai kyläilijöiden

arkipäiväisen toiminnan, työnteon ja ajattelutapojen muuttamisessa? Millaisia ovat ei-inhimillisen maailman hoivaavat suhteet, jotka voivat uudelleenjärjestää myös ihmislajin toimintaa?

Tarinani on fiktiivinen, eikä siihen sisälly paljoakaan tarinassa kuvattuun elämäntapaan sisältyviä haasteita ja ongelmakohtia. Se on kuitenkin paikka, josta voimme lähteä avaamaan ajatuslukkoamme. Muistammehan, että spekulatiivinen fabulaatio on armeliasta – se on ”yhä mahdollisten” tulevaisuuksien kuvittelemista sinnikkäästi (Haraway, 2016). Tähän sisältyy toiveen ja uskon siemen: ei ole vielä myöhäistä aikaansaada muutosta. Mahdollisten maailmojen ja aikojen kuvittelu ei ole kuitenkaan pelkkää ajatusleikkiä – se on kuviointia, kirjomista, hahmotamista (Haraway, 2016, s. 31). Tämä kirjominen vaatii uteliaisuutta ja, jälleen Harawayn (2016, s. 126–133) sanoja lainaten, uteliaita käytäntöjä. Tämä on vastuunottoa, toimimista vastuunottoon kykenevänä.

Loppujen lopuksi matkailu postpandemisessa maailmassa on ehkä Karen Baradin (2007) ajatuksia seuraten maailmankaikkeuden kohtaamista puolitiessä: ”Meeting the universe halfway”. Ehkä ei ole niin tärkeää, mikä on tuo tarkka puoliväli, vaan sen filosofinen ajatus: meidän täytyy avautua epävarmuudelle ja epäkonventionaisuudelle voidaksemme elää (kestävästi) luonnon eri kompleksisten toimijuuksien kanssa ja oppien kohtaamisistamme. Tarvitsemme myös toisiamme – ihmisinä – käydäksemme keskustelua siitä, mitä me geopoliittisina voimina voimme tehdä suunnataksemme voimamme johonkin sellaiseen, mikä hyödyntämisen sijaan hoivaa yhteistä planeettaamme. Puolivälissä kohtaaminen tarkoittaa myös antamista, pyyteettömyyttä, eikä vain sen odottamista, että meille annetaan kyllä myös takaisin. Luonnon toimijat, kuten virus, jolle olemme antaneet nimen covid-19, jatkavat ihmiskunnan koettelemista myös tulevaisuudessa, vaikka ymmärtäisimmekin paremmin hoivaavien suhteiden merkityksen planeettamme tulevaisuuden kannalta. Mutta ehkä voimme paremmin löytää ratkaisuja yhteiseen elämäämme niiden kanssa. Epävarmuudessa ja epätietoudessa pyyteettömyys voikin toteutua – emmehän silloin edes tiedä, mitä odottaa, joten miten voisimme odottaa?

* * *

Tämä puheenvuoro on tuotettu osana Suomen Akatemian rahoittamaa Lapin yliopiston tutkimusprojektia Matkailua lähelle – uusmaterialistinen näkökulma (324493, www.ilarctic.com).

Lähteet

- Alaruona, A. (2018). Nämä maailmat ovat jo – Kirjoittaminen queer-feministisenä maailman tekemisenä. Opinnäytetyö, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.
- Barad, K. (2003). Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs*, 28(3), 801–831. <https://doi.org/10.1086/345321>
- Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway: Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Durham.
- Berge, C. (2020) How can we be sustainable post-Covid 19? BBC Travel, 16th April, 2020. <http://www.bbc.com/travel/story/20200415-how-can-we-be-sustainable-post-covid-19>

- Bjurström, E. & Virtanen, J. (2019). Järkyttävä näky kohtasi vaeltajia keskellä Lapin erämaata: Jätteitä pitkin luontoa, ylipursuavia roskiksia ja tyhjiä kalja- ja viinapulloja. YLE uutiset. 21.9.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10982461>
- Eijgelaar, E., Amelung, B. & Peeters, P. (2016). Keeping tourism's future within a climatically safe operating space. Teoksessa M. Gren & E. B. Huijbens (toim.), *Tourism and the Anthropocene* (s. 17–33). Routledge.
- Eisenstein, C. (n.d.). Short course: Unlearning for change agents. <https://charleseisenstein.org/courses/unlearning-for-change-agents/>
- Fisher, B. & Tronto, J. (1990). Towards a feminist theory of caring. Teoksessa E. K. Abel & M. K. Nelson (toim.), *Circles of care: Work and identity in women's lives* (s. 35–62). State University of New York Press.
- Gren, M. & Huijbens, E. B. (2016). *Tourism and the Anthropocene*. Routledge.
- Grimwood, B., Caton, K. & Cooke, L. (2018). *New moral natures in tourism*. Routledge.
- Haraway, D. (2008). *When species meet*. University of Minnesota Press.
- Haraway, D. (2016). *Staying with the trouble: Making kin in the Chthulucene*. Duke University Press.
- Hawkins, G. (2018) Ethical blindness: Plastics, disposability and the art of not caring. Teoksessa V. Kinnunen & A. Valtonen (toim.), *Living ethics in a more-than-human world* (s. 15–27).
- Huijbens, E. (2020). 3 ways to transform tourism to fight climate change. TEDx talk, Wageningen University, 30.10.2020. https://www.youtube.com/watch?v=cZ8fw2F_E8Y&app=desktop
- Huijbens, E., Costa, B. M. & Gugger, H. (2016). Undoing Iceland? The pervasive nature of the urban. Teoksessa M. Gren & E. B. Huijbens (toim.), *Tourism and the Anthropocene* (s. 34–51). Routledge.
- Huijbens, E. & Gren, M. (2016) Tourism and the Anthropocene: An urgent emerging encounter. Teoksessa M. Gren E. B. & Huijbens (toim.), *Tourism and the Anthropocene* (s. 1–13). Routledge.
- Jamal, T. & Budke, C. (2020). Tourism in a world with pandemics: Local-global responsibility and action. *Journal of Tourism Futures*. <https://doi.org/10.1108/JTF-02-2020-0014>
- Joutsenvirta, M., Hirvilammi, T., Ulvila, M. & Wilén, K. (2016). *Talous kasvun jälkeen*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kinnunen, V. (2017). *Tavarat tiellä: Sosiologinen tutkimus esinesuhteista muutossa*. (Acta Universitatis Lapponiensis 362.) Lapin yliopisto.
- Klein, N. (2014). *This changes everything: Capitalism vs. the climate*. Simon and Schuster.
- Kortekallio, K., Niskavaara, M., Ouramo, H., Raipola, J., Salmela, T., Tervonen, A. & Karhulehto, S. (tulossa). Ehdotus ihmistä suhteellistavaksi sanastoksi. *Avain*, 4/20, teemanumero Metsä.
- Koskinen, O., Mattila, M., Mesiranta, N. & Närvänen, E. (2018). Hoiva ruokahävikin vähentämisen arkisissa käytännöissä. *Alue & Ympäristö*, 47(2), 17–31.
- Mehtonen, J. & Heikinmatti, A. (2019). Roskaa ja tölkkejä kansallispuistossa, kivikasoja tunturissa – kestäkö Lappi massaturismia, vai ovatko edessä Balin ja Islannin ongelmat? YLE uutiset 4.10.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10997630>

- Palsson, G. & Swanson, H. A. (2016). Down to Earth – Geosocialities and geopolitics. *Environmental Humanities*, 8(2), 149–171. <https://doi.org/10.1215/22011919-3664202>
- Prideaux, B., Thompson, M. & Pabel, A. (2020). Lessons from COVID-19 can prepare global tourism for the economic transformation needed to combat climate change. *Tourism Geographies*, 22(3), 667–678. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1762117>
- Puig de la Bellacasa, M. (2017). *Matters of care: Speculative ethics in more than human worlds*. University of Minnesota Press.
- Romagosa, R. (2020). The COVID-19 crisis: Opportunities for sustainable and proximity tourism, *Tourism Geographies*, 22(3), 690–694. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1763447>
- Tsing, A. (2015). *The mushroom at the end of the world: On the possibility of life in capitalist ruins*. Princeton University Press.
- Vetlesen, A. J. (2019). *Cosmologies of the Anthropocene: Panpsychism, animism, and the limits of posthumanism*. Routledge.
- YLE (2019). Hyvä–paha turismi: mitkä ovat Lapin matkailun kasvun rajat? (27.11.2019 klo 11.30). Katsottavissa 26.11.2020 asti Yle Areenassa: <https://areena.yle.fi/1-50360706>

Second homes during corona - safe or unsafe haven and for whom? Reflections from researchers around the world

Kati Pitkänen, Finnish Environment Institute

Olga Hannonen, University of Eastern Finland

Stefania Toso, University of Milan Bicocca

Nick Gallent, University College London

Iqbal Hamiduddin, University College London

Greg Halseth, University of British Columbia

C. Michael Hall, University of Canterbury

Dieter K. Müller, Umeå University

Andrey Treivish, Institute of Geography, Russian Academy of Sciences

Tatiana Nefedova, Institute of Geography, Russian Academy of Sciences

The COVID-19 pandemic has rapidly slowed down, reduced, and changed the flows of tourism mobilities. While many national borders have been closed and/or regulated, the main emphasis has been on domestic travelling and tourism.

Second homes are a major form of domestic tourism in many countries, especially the Nordic countries, Southern Europe, Russia, North America, Australia, and New Zealand where a significant proportion of people have access to a second home, often located in rural areas. Soon after the outbreak of the pandemic and the closure of schools, offices, shops, and restaurants, people started to flee to their second homes in search for a safer and more meaningful place for isolation. The city dwellers' rural exodus, and the role of second homes during the pandemic, appeared on the public agenda in many countries. The purpose of second homes as a place for recreation quickly changed into serving the function of pandemic shelters.

Whereas the cottage, *mökki*, *stuga*, or *dacha* usually attract public attention on the pages of lifestyle magazines or idyllic summery reports of country living, this time second homes suddenly appeared in the official statements of governments and ministers, and on the front pages of newspapers. Recommendations to visit, or not to visit, second homes were set against questions about the health risk second homes may pose and who has the right to be in rural areas.

Initial studies on the impact of COVID-19 on tourism and in particular on second homes have been rapidly emerging, emphasising the relevance of the issue in different empirical contexts (e.g. Baum & Hai, 2020). The rush of an urban population to second homes in Russia, Turkey, the UK, and France has stressed the importance of second homes as places with lower risks of infection and locations for self-isolation (Gallent, 2020; Grigoryev, 2020; Nikolaeva & Rusanov, 2020; Seraphin & Dosquet, 2020; Zogal et al., 2020). A possibility to relocate to a second home during the pandemic has been regarded as a “privileged escape” (Zogal et al., 2020). This second home migration, in turn, has met resentment from the locals (Gallent, 2020; Nikolaeva & Rusanov, 2020). While second homes have provided a safer space for urban residents during the pandemic, the exodus of city dwellers to their second homes has drastically increased the environmental burden on those rural locations in Russia (Bobylev, 2020). In the US and Italy, the geographical spread of the COVID-19 has been linked to social ties, which include among others second home visits. In the US context, the spread of the pandemic followed the pattern of second home mobilities; a similar pattern has also been noted in Russia (Kuchler et al., 2020; Nikolaeva & Rusanov, 2020).

We invited second home researchers throughout the world to converse on second homes during the first wave of the pandemic. Their thoughts are collected in this conversation paper country by country. We start our tour in Italy, the first European country hit by the virus and by mobility restrictions. We then move to the UK, where the pandemic has resurfaced debates about second homes and housing inequality. The tour continues to Canada, where people have escaped and expanded their personal and family safety bubbles to their cottages. In Australia and New Zealand, many communities and destinations have had to balance the health and economic risks induced by second homes. The Nordic countries have witnessed heated debates about the health care capacity of rural communities and the health risks associated with second home tourism from the capital regions. The long traditions of freedom of movement between the Nordic countries have also been challenged by the reinstalling of border controls and mobility restrictions; which have had an effect also on cross-border second home ownership and tourism. Our tour ends in Russia, where the dacha's role as a place of escape and poems is being reinforced during the pandemic.

Our tour reveals that although second home cultures and contexts are different, people all over the world have looked for ‘escape’ and safety at their second homes during the pandemic. To be seen as a sanctuary is not a new role for second homes, as the rich urban elites have always fled to their country estates for safety during times of upheavals and pandemics such as the Black Death in the Middle Ages or Spanish Flu in 1918–1919. Much like before, such an escape has not been without resistance from the rural dwellers. The idea of second homes as ‘sanctuary’ has been contrasted with fears of urban dwellers spreading the virus to rural areas and exceeding the limits of the local health care capacity. The selected countries implemented different, and sometimes contrasting policies to lowering the pandemic spread, ranging from a total lockdown in Italy to a more relaxed approach in Sweden. Despite these differences, second home tourism policies in many countries have followed quite similar official mobility restrictions or at least recommendations to stay away. After these restrictions were lifted, second home sales and rent-

als peaked to all-time highs. The individual articles cover country-specific political decisions, public debates, and strategies about second homes, revealing case-specific historical and social issues, such as abandoned villages in Italy and housing crisis in the UK among others.

It is too early to tell what the post-COVID-19 future holds for second homes. There are some evaluations that the desire for privacy and seclusion would favour private accommodation, such as second homes, over other traditional tourist accommodation, such as hotels. The growing interest in second homes is estimated to be supported with semi-mobile second homes, and other forms of mobile shelters (Zogal et al., 2020). Indeed, sales and rentals all over the world are peaking as people are investing in a safe place, but is the peak temporary or does it signal a 'new normal' in leisure mobilities in favor of domestic short-haul and close-to-nature destinations? How will the global economic uncertainty impact people's possibilities for investing in their own safe haven? How will the changing perception, and even hostile sentiments over non-local second home owners, affect the popularity of second homes? How much pressure will second home populations put on rural services and infrastructure? Can local communities sustain these pressures and how should the burdens and benefits of the multi-locals be shared between the different places of residence? Besides second homes, everyday mobility practices have also been under turmoil with the home becoming the place for both (remote) work and leisure. Whether the rapid digitalisation and adoption of 'place independent' work and education plays in favour of the first or the second home, or multi-local lifestyles, remains to be seen. These are some of the questions proposed by our commentators. In contrast to many other forms of tourism, second homes are permanent nodes of mobility during people's life courses where they return year after year, sometimes even from one generation to the other. If nothing else, it is clear that second homes will be on the post-COVID-19 tourism research agenda for years to come.

Going back to the *borghi* in Italy?

Italy was the first European Country to be hit by COVID-19 and thus also the first one to deal with its impacts on the economy, behaviour patterns and the daily hygienic norms to be adopted to prevent the spreading of the virus. What became rapidly clear to citizens living in urban areas was that, despite having a better access to community services and sanitary infrastructures, their social relationships and lifestyle would have been deeply affected by mobility restrictions. Indeed, in Italy a multitude of urban dwellers are also second home users, whether the holiday house is a property of theirs or a rented one. Despite the huge gap in the scientific knowledge about the "tourism that doesn't appear" due to inappropriate analytical tools and missing reliable data (Romita, 2010; Volo, 2018), the pandemic outbreak has proven the evidence of its consistency, since the topic of second homes has been a constant trend in the public discussion and a recurring object in regulations.

As the first measures came into action in the last week of February imposing the closure of schools in Northern Italy, secondary and holidays houses typically located in the rural areas or in isolated small villages became very rapidly seen as ideal and safe shelters where to self-isolate with the whole family while teleworking, being less exposed to crowded spaces and police

regular checks. From the 9th of March to the 3rd of June, unprecedented strict restrictions were imposed to individual mobility as an extreme emergency measure: with the decree #Iorestoacasa (#Imstayinghome) a nationwide lockdown prevented anyone from stepping out of their first residence address except for work, health or emergency reasons. Access to second homes was explicitly forbidden for almost three months both by national and local decrees, but some time was (intentionally?) left by the Italian government for second home owners to move before the implementation of the ban. The exodus (D'Alessandro, 2020) from the North to the South and from the city to the countryside, mountains or seaside that occurred proves the high level of mobility that characterises spatial and social practices within Italian families.

The issue was widely discussed on social networks and daily newspapers: the ban on reaching secondary houses, paying property taxes in the meantime, was considered unconstitutional by many, and concerns about the lack of regular maintenance were raised. In some settings, a tension developed between locals and extra-locals (i.e. second home owners). On the one hand, in areas with the highest concentration of second homes the local community was waiting for the summer season to begin: giving the substantial decrease of international flows, the economic support of second home owners was crucial. On the other hand, a shared fear towards citizens seen as possible vehicles of the virus generated negative feelings towards second home owners, leading in some cases to spontaneous reports by the local population to the police (Larizza, 2020). This is the case of urban dwellers moving from Milan to popular seaside destinations in the South, where they still have inherited family properties and where they usually spend their vacations fuelling a peculiar form of residential tourism, the so-called “residential root tourism” (Perri, 2016). The same attitude was detected in small islands with a tourist vocation, like Capraia, where the owners of second homes were explicitly told not to go, and among small communities located in the mountain areas, who expressed their willingness to forbid extra-locals entering the valleys, urging strict monitoring of accesses, with the slogan “staying at home is also good for the mountains” coined by the National Union of Municipalities and Mountain Communities (UNCEM, 2020).

As travel agencies have foreseen, Italy is now facing a step backwards to tourism behaviours similar to those of the post-bellum time, a domestic tourism based on second homes and short trips. The pandemic has done nothing but making even more evident in a few months a process that has been underway for decades, a renewed awareness of the restorative value of nature and environment (dell'Agnese, 2018), bringing a multitude of citizens to approach naturalistic tourism and ecotourism. It shows a sort of revenge of the slow places, those less blazoned and more remote, therefore more suitable for detox from forced confinement, that in some cases gained the “COVID-free” label. During the pandemic the debate has been enriched by the Italian stararchitects Stefano Boeri and Massimiliano Fuksas: according to them, going back to the *borghi* (small rural villages) should be framed into a national strategy, as they are fundamental territorial units that have proved to better respond to global challenges such as the pandemic and climate change, in terms of social ties robustness and actions for resilience. The same places are now invaded by millions of tourists attracted by temporary living in the inner areas of the country, putting a fragile ecosystem at risk.

However, it must be highlighted that those second home owners who managed to move to rural areas before the restrictions imposed by the ministerial decrees became effective significantly contributed to the survival of small rural shops and businesses, providing a sensible recovery for the fragile economy of marginal areas. The isolation factor leading rural villages towards abandonment or depopulation could prove to be the trump card for many small towns, which are dealing with growing commercial desertification and the lack of services, from healthcare to education and welfare infrastructures. Nevertheless, politicians and citizens hope that a renewed interest in second homes will help recover that excess of the housing stock (Curci & Zanfi, 2018), laying abandoned in marginal areas. Initiatives such as “1 euro houses” (Marchetti, 2020) or free rental of empty holiday apartments had a boost during the pandemic. Small businesses that boomed during the pandemic outbreak such as home delivery of local agricultural products, services to help manage empty properties, but also online school classes, could help increase the use of second homes for longer periods, facilitated by teleworking, in a logic of multilocal living.

Although it is difficult to predict how the final goal of revitalizing almost ghost villages will be accomplished (The Local, 2020), the most desirable result is that new situated strategies will be developed to recycle the huge abandoned or under-utilised building stock owned by the middle class (Lanzani & Zanfi, 2017), possibly including second home owners as relevant stakeholders.

The UK is a country of “haves” and “have nots”: notes on the rural exodus

Twenty years ago, the writer and political commentator George Monbiot argued that “there is no greater inequality in this country than that some people should have two homes while others have none” (Monbiot, 1999). Second home buyers in Britain were said to be engaged in a “cannibal feast”, preying on “the lives of the poor”. The general debate on second homes across all parts of the UK has been shaped by the reality of a national housing crisis, which has seen house prices soar, affordability plummet, and the concentration of housing wealth in the hands of baby boomers (Gallent, 2019). The problem is no longer “people having two homes” but the phenomenon of multiple property ownership for a fortunate few alongside rising rents and poor housing for the many. These issues have been brought into sharp relief by the COVID-19 pandemic.

On the one hand, we had the spectacle of wealthier Londoners heading into the country – seeking the relative safety of isolation. And on the other, there were widespread reports of the psychological costs of spending months in lockdown in cramped flats that have no external space (Judge & Rahman, 2020). The pandemic served as a reminder that the UK is a country of haves and have nots: gross wealth and income inequalities are expressed in the housing resources available to different families. Many of those heading to second homes will already have comfortable lifestyles in London, and having a home in the country is just an added bonus.

The exodus, however, drew sharp criticism. Popular second home hotspots saw an influx of out-of-season seasonal residents. In the South East of England, the East Anglian Times reported the arrival, *en masse*, of Londoners to the Sussex Coast, stripping the shelves of local shops

and “increasing the risk” of infection to the elderly populations of many villages. A very similar challenge was faced in Cumbria where authorities issued a plea for these out-of-season holiday-makers, many from the urban north-west, to go home. In Wales, there were immediate calls to ban people from travelling to second homes and “tourists go home” signs became commonplace, erected by anxious and angry locals (see Gallent, 2020).

The flight to second homes was viewed as a health risk. Urban areas are better endowed with hospitals and general health care. Rural areas are home to an older population and health services are less developed. COVID-19 infection had been brought to the UK from overseas, striking key transport hubs – the big cities with international links – first. Containing infection was the overriding priority, and this meant avoiding the “counter-urbanisation” of COVID to rural communities in the cars of second home owners. So the message was a simple one: stay put and do not visit second homes.

That message was issued by the UK Prime Minister in late March: stay at home and do not stay overnight anywhere other than your primary residence. The official message, however, was undermined in different parts of the UK by some politicians, scientific leaders and political advisors failing to take note of their own instructions. There had been great anger at the March exodus to second homes, but that faded as more people stayed away from rural communities, and was thereafter refocused on the hypocrisy and inconsistency of government’s core messages.

There is of course a longstanding second home debate internationally: whether they are a curse or a blessing for rural communities (Coppock, 1977), bringing benefits that outweigh costs or vice versa. Whatever the balance was before COVID-19, it changed during the crisis: decamping to second homes in areas under-supplied with hospitals or other medical services came to be seen as a selfish act, prioritising private over public interest.

Amongst the possible futures for second homes in the UK, two stand out. First, recent experiences of bad housing in cities – *and* otherwise good housing lacking private external space – may drive different housing choices. Although there may never be a return to the situation faced during the last few months, the perception of the more limited utility of smaller urban homes may have a lasting effect, shaping market choices, including the decision by wealthier households, who want to avoid being caught out by the return of similar crises in the future, to purchase second homes. Those households will no doubt have seen the negative reactions against second homes in some communities but may nevertheless be attracted to locations with concentrations of seasonal visitors – safety in numbers. Seeking sanctuary at times of crisis is a natural human impulse, and purchasing a second home now will make that possible in the *future*.

But second, anti-second home sentiment seems to have reached a new high water mark. Recent reporting in the *Financial Times* (2020) reflected on the arson campaign against the homes of seasonal residents in Wales from 1979 onwards. At that time, hatred of second homes was harboured by a nationalist minority. But today, in the aftermath of the lockdown (and with the presentation of second home owners as selfish “super spreaders” in rural communities) that sentiment seems to have broadened. If prospective owners expect to feel neither welcome nor safe in hostile rural communities, then other housing market choices might be made: bigger

suburban homes rather than rural boltholes. Housing inequalities, however, will remain – being expressed in these new choices and in continuing hardships for the poorest households. The pandemic has brought these inequalities into sharper relief, but only through a new housing politics – one that prioritises good housing for everyone over the freedom of a few to conspicuously consume – will it be possible to end the “cannibal feast”.

Canada's cottage country and wilderness “isolation bubbles”

Second homes occupy important places in the Canadian psyche and on the Canadian landscape. They are places of solitude, places of family; they are places of quiet, places of community; places of rest, places of recreation. Most importantly, perhaps, they are places of “escape” from our day-to-day cares.

As Winter turned to Spring, then Summer, and now Fall, in the year of COVID-19, there continue to be worries and concerns about how the pandemic is impacting second home and recreational lifestyles as well as the small-town economies of Canada's cottage country. The debates are familiar to other second home regions – urban residents are seeking respite from lockdowns and solace in their rural retreats – rural governments are hoping second home owners can reinvigorate pandemic-injured rural economies, even while some rural residents and business owners worry about the spread effects of “newcomers” streaming into their region. As reported COVID-19 cases rose and fell over the months, these concerns, and the debates they support, also rose and fell.

“Going to” the second home this year has evolved along with our responses to the pandemic. The month of May was particularly challenging in Canada – as the 3-day “May long weekend” traditionally signals the start of summer activities and the first time many people will go to their lakeside, oceanside, wilderness, or mountain second home. This year, May was also pivotal in second home debate. At the beginning of the month, news coverage highlighted health regulations about avoiding all nonessential travel (Carter, 2020). There were regulations, enforced by fines, preventing people from crossing provincial borders. By the end of the month, however, people were expanding their personal or family “bubbles”. As Spring gave way to Summer, the media coverage also began to shift towards messages about intra-regional and intra-provincial travel as various economic “restart” plans looked to “domestic” tourism as a stimulus tool (Missionsick, 2020). Emerging from quarantine, many recognized that “Cottage living is ‘something that people are really, really longing for’ ...” (Cotnam, 2020).

Through the Summer and Fall, the pressure to open second homes as “wilderness isolation bubbles” increased (King, 2020). The relaxing of some inter-provincial travel bans helped, though the Canada / US nonessential travel border closure remained in place. In Ontario, which has more second home properties than any other province, a provincial emergency order had originally prohibited short-term rentals of private second homes until at least June 30. Under public pressure from owners and users of second homes, and from rural businesses and governments concerned about both health and economic wellness, this order was lifted on June 5. Canada's “cottage country” was opened up ... as long as health protocols were followed.

As reported in news coverage, demand for camping, recreational vehicle use, and second home rentals was increasing because many typical summer pursuits, including overseas vacations and children's summer camps, were not happening (Bell, 2020). News coverage from numbers of provinces noted that second home rental demand was higher than most operators had ever seen, and that bookings were filling capacity over the Summer and into the Fall (Klowak, 2020). As restrictions began to ease, and the weather turned warmer, there was an increased desire to swap "staying isolated at home" for staying at "isolated second home retreats" away from the stresses of the modern ... urban ... now pandemic ... world.

Within discussions about the implications of the pandemic for our previously mobile world and mobile lifestyles, numbers of issues are already "in the mix" in Canada. For example, as our vacation and recreational mobility horizon has narrowed, questions have been raised about the duration of those constraints and their impacts on a future re-orientation of people's travel/recreational investments and time. Will second home ownership trend toward more "domestic" ownership? Can second home tourism replace the economic contributions to rural economies of international tourists? Will the demand for second home ownership lead to a market-driven increase in prices which negatively impacts rural housing affordability?

Within the emergent commentary on an "urban exodus" by people seeking more space in a less dense rural or small town setting, several elements may receive further impetus from the pressures of the pandemic. The first concerns the changing demographic trajectory of rural places and regions – as it would take only a small share of urban residents to shift their housing preference to put tremendous pressure on rural housing markets. To this we can add already important property conversion pressures on second homes. These include moves by those whose socio-economic means will allow them to retire to live full-time at their second home property, as well as those whose working life will allow them to relocate and work from their second home property. All of these issues were already at play in rural Canada; the question is how will the pandemic impact these new challenges and opportunities.

Second homes in New Zealand and Australia: delicate balance between personal and economic health

Second homes have been a point of controversy in both Australia and New Zealand since the outbreak of the pandemic and the first "lockdowns" were put in place. In order to restrict mobility and the spread of the virus, governments in both countries requested people not to travel to their holiday homes. Nevertheless, there has been substantial tension between the desire of many people who have their main place of residence in large urban centres to leave the city and head to their second home because they see them to be safer for isolation, while rural areas have been trying to deter second home and mobile home owners, including marine craft, because of fears of the virus, a generally older population, and the lack of medical facilities if there are local infections (Hall et al., 2020; Radio New Zealand, 2020). For example, in the case of the small town of Walpole in south-west Western Australia, which has a very large number of holiday homes but a permanent population of only 500 people, the local supermarket barred non-residents from en-

tering to shop (Mochan, 2020). In parts of rural Australia and New Zealand restrictions were also put in place to protect Indigenous communities (ABC Kimberley, 2020). Yet the implementation of measures on non-permanent residents in many communities along with government restrictions on mobility have also led to problems for mobile second home owners (Hall & Müller, 2018), many of who are referred to as “grey nomads”, because they have found it difficult at times to get access to appropriate places where they can park their vehicles as well as purchase supplies.

In Australia, the tensions between second home owners and local communities were well established by late March, 2020. However, in Australia housing taxation policies means that many second homes are also treated as investments and are rented out as short-term holiday accommodation to pay for mortgages. This has therefore meant some owners have come under increased financial pressure because of the drop in tourist traffic creating financial issues for some owners as well as the economic contribution of second homes to regional economies (Hayes & Loney, 2020). Nevertheless, in the longer term, the COVID-19 pandemic is perceived to be good for second home investment and people not only perceive rural areas as safer and healthier than urban centres but also because there is a belief that they would be able to work online (Ross, 2020). However, the potential for this to actually happen is rather uncertain given that many rural areas in Australia and New Zealand have relatively poor Internet access (Payne et al., 2019). Similarly, COVID-19 has led to an increase in sales of caravans and mobile homes given that it is not possible to take overseas holidays and, in some cases, even domestic holidays to some destinations because of COVID-19. In late June 2020 the Caravan Industry Association of Australia reported that since the easing of mobility restrictions, every state and territory had experienced a “boom” in caravan sales and enquiries, some by up to 30 per cent (Cassidy, 2020).

The tension between the permanent residents of communities in rural regions with substantial numbers of second homes and second home users as a result of COVID-19 is likely to continue for the foreseeable future with many aspects yet to play out. The negative response to many second home owners, some of whom have owned properties for decades, revisits issues of what does being a permanent resident actually mean both from the perspective of government decisions and the actions of some local businesses. Measures to restrict mobility also often failed to take account of the large number of people who own caravans and motor homes. Both second homes and caravanning are integral to the tourism economies of many rural areas in Australia and New Zealand (Fieger et al., 2020), even more so given the promotion of domestic tourism, yet in some places such visitors are not welcome because of the perceived health risks they bring. In the case of Kangaroo Island in South Australia tourism represents an A\$147m business with only 1,815 (57%) of the 3,150 houses on the island being permanently occupied, the rest being second homes or rental accommodation. However, as Jon Lark, owner of a cellar-door distillery on the island stated, “We had to go into lockdown... The medical service here has one ventilator and one ICU. If COVID hit us, we were fucked” (quoted in Kurmelovs, 2020). The concerns regarding second home visitors is therefore strong in many communities but the delicate balance between personal and economic health for such locations is causing considerable stress, with second homes being a focal point of anxiety. Whether this may permanently change the perceptions of some locations as welcoming to second home tourism remains to be seen.

Re-evaluating rural healthcare capacities and second home access in Sweden

Even in Sweden, the COVID-19 pandemic caused considerable debate. However, as Back (2020) recently revealed, many local jurisdictions lack knowledge of the number and use patterns of second homes. Departing from the notion it can be concluded that much of the ongoing debate has been based on occasional observations and more or less qualified guesses. However, this overview is based on newspaper articles featuring national news, their regional adaptations and numerous comments. The high number of items – more than 90 in the first half of the year – indicates the pertinence of the topic and though articles originate from the entire country, it is obvious that second home resorts along the southern coastlines reacted most intensely in relation to the anticipated COVID-19 consequences. In this context, these places positioned themselves as the opposite to the capital region of Stockholm, which in the Swedish context has been seen as the epicenter of the pandemic.

In the Swedish debate two separate issues can be discerned. In the first phase of the pandemic a focus was on the impact of the disease on second home communities. Many households chose to relocate early to their second homes in order to avoid crowding in cities. According to Swedish law, second home owners have the right to receive the same social support – often help in the home – in their second home destination as in the municipality where they are registered. Several municipalities with high numbers of second homes saw a challenge to provide these services during the pandemic because of increased sick leave among their staff already in March. An additional demand was therefore beyond the available capacity, they argued. However, the argumentation was not totally unison. Instead, some voices stated simultaneously that second home owners should be stopped because they were spreading the disease from Stockholm to other parts of the country. This debate peaked before the Easter weekend and revived when the summer vacations came close.

Since the same politicians voiced both arguments, the question remains whether the capacity argument was just a more technical justification for stopping the second home owners while the true reason was fear.

However, the municipalities forwarded a formal claim to the government asking for a change of law. While the social democratic government was somewhat reluctant towards the claim of changing or at least pausing the law, the bourgeois opposition was quick in supporting the protesting municipalities. However, the jurisdiction finally rejected the claims; the law cannot simply be changed without a thorough assessment process, which was not possible because of the short notice.

At the same time newspapers reported from other municipalities that the issue of social support was marginal since only few second home owners in fact requested those services, and hence, these municipalities did not support the initiative to ban second home owners. According to a survey, about 70% of the municipalities who answered did not aim for any restrictions (Uppsala Nya Tidning, 2020).

The issue of health care provision – in Sweden, a responsibility for regional authorities – was not particularly discussed in relation to second homes. Considering that most second home owners have the properties within 50 km from their primary home, the issue of interregional second home ownership and thus cross-border health care provision is a minor issue only. Furthermore, a governmental recommendation to stay within the home regions, valid until mid-June, contributed to limit the health care challenge.

The other dimension of the COVID-19 pandemic on second home tourism entered the news in April and accelerated during June. Despite the immediate impact of the pandemic on employment and economy, real-estate agencies noted a dramatic increase in second home demand resulting in increasing prices. This development contrasts urban property market development that noted stagnating and indeed decreasing price levels for apartments and houses. Since many households were unsure whether they would be allowed to travel during summer, it was argued, they looked for alternatives nearby, which entailed a greater interest for second homes, for RVs, and caravans. However, there was also concern about the long-term consequences of economic decline causing shrinking demand in the aftermath of the pandemic. Similarly the pandemic was also seized as an opportunity to commodify second homes by renting them out to other households who were “stranded” for a summer in Sweden.

In some areas the absence of Norwegian and Danish cross-border shopping tourism was discussed. This debate comprised second home owners, too, who after returning to Norway needed to be in quarantine for two weeks. Still, it seemed that several Norwegian households would still use their second homes during summer. To what extent this happened is however too early to say.

Few commentators raised other issues. Worth noting are articles in *Arbetet* (2020) pointing at the fact that second home ownership in the first place is not self-evident for all but still a marker of class and income and in *Småläningen* (2020) where the consequences of temporal living in substandard housing on lake water quality was highlighted. Finally, reviewing their spring experiences, during summer several commentators started to speculate about the future of home offices and the pandemic’s long term impacts on the organization of work.

When is the right time to go to the *mökki*? Mixed responses to second home mobility in Finland

“Now is not the right time to travel to the *mökki*” emphasised Sanna Marin, the Finnish Prime Minister in the Government press conference on 25th March (Yle, 2020a). Just before she had announced heavy travel restrictions between the capital region of Uusimaa and the rest of the country (Finnish Government, 2020). One of the main reasons for the restrictions was to prevent people’s leisure mobility from the capital region (with the highest number of infected persons) to other areas with less health care capacity and fewer infections.

In Finland, people have relatively flexible rights to use the municipal health care regardless of the location of their permanent residence. This puts pressure on the health care capacity in regions with high seasonal variations in population (Parhiala et al., 2020) and the additional

pressure during the pandemic was not welcomed by officials. According to Parhiala et al. (2019), in the popular second home regions over 20% of emergency medical visits during the normal summer months are made by people living permanently elsewhere.

In the official government discourse, second homes were seen as non-essential mobility that should be restricted until the pandemic outbreak eased. But, contesting views were also presented. Scholars of constitution and human rights law publicly accused the Government for “playing God” (Scheinin & Rautiainen, 2020). They argued that the closure of Uusimaa was against human rights as it prevented the citizens from seeking protection against the virus by escaping to their second homes. Many second home owners also felt that moving to the second home would enable them to better avoid human contacts while simultaneously supporting an active lifestyle that would not otherwise be possible in densely populated urban areas.

Travel to second homes during the pandemic has been closely monitored by the mainstream media. Using mobile phone data, the media reported, for example, that during the days before the closure there were 70 per cent fewer people in the Helsinki railway station and 40 percent more in some of the biggest second home municipalities compared to more normal time periods (MTV, 2020). Although most people quickly returned to their urban homes after the Government recommendations, some people decided to stay at their second homes. This raised fears among the locals, and in some municipalities there were heated debates fuelled by local politicians. In one of the most popular second home regions, municipal leaders published a joint statement that second home owners are part of the local community and people should ‘cool down’ and ‘avoid accusations’ (Länsi-Savo, 2020).

The Uusimaa closure ended after three weeks (on the 15th of April) and other domestic travel restrictions have gradually been lifted. The perception of second homes as a safe haven, together with limited possibilities for travelling outside Finland, have encouraged many people to plan a second home holiday. A day before the midsummer, a national holiday traditionally celebrated at rural second homes, the Prime Minister tweeted: “Now is the right time to travel to *mökki*”. In the summer, second home sales peaked, rental cottages were fully booked, and roads were filled with caravans and RVs (Savon Sanomat, 2020; Yle, 2020b). Finns stayed almost 50% more nights at their own or rental cottages (Statistics Finland, 2020) and purchased 40% more second homes (Yle, 2020c) in the summer 2020 than the year before. Many who stayed at their second homes or rented a cottage have moved the home office into the countryside as the summer has changed into autumn and Finland has been hit with the second wave of the pandemic. The popularity of second homes in Finland combined with remote work advice and/or requirement has developed a new type of domestic tourism – *etätyömatkailu* or remote work travel (Rantala, 2020).

While Finns were enjoying their second home vacation to the full this summer, some foreign second home owners were less fortunate. Currently, foreign second home owners from the EU and EEA are allowed to visit their second homes and other properties in Finland (Rajavartiolaitos, 2020a). Norwegian, German, and Swedish second home owners have added to the great Finnish *mökki* summer of 2020. However, border regulations have been changing every other month, raising uncertainty among foreign property owners. Russian nationals, who are the biggest group of foreign second home owners in Finland, could not cross the border to visit

their properties due to the border closure since March 19 (Rajavartiolaitos, 2020a, b). Concerns and frustrations being shared, among others, in Russian second home owners' Facebook groups include suspensions of the border-crossing into Finland and the processing of visas. Only in October 2020 did Finland again allow Russian property owners to visit their Finnish second home properties. This permission, however, was not enacted on the Russian side, making property visits for many a game of chance (Jeskanen, 2020). Thus, the outbreak of the COVID-19 demonstrated that second home tourism in Finland is depended on the course of the pandemic.

Russia

Russians in general have been restricted from foreign travel this summer. Thus, the use of domestic second homes has significantly increased. It has been estimated that all second home or dacha owners are using their rural properties this summer, and the rental enquiries have increased by several times in comparison to the previous year (Nikolaeva & Rusanov, 2020). The demand for second home mobility in Russia is high, and seems to extend across international borders.

The Song of Dacha

Should you ask me, whence these stories?

Whence these legends and traditions,

With the odors of the forest,

With the dew and damp of meadows,

With the curling chimney smoke?

I should answer, I should tell you,

"From my dacha, my great treasure".

Should you ask me, what is *dacha*?

I should answer and explain.

Called in English *summer cottage*,

Same as German *Sommerhaus*,

Same as Finnish *kesämökki*,

Swedish fritidshus or *stuga*,

And *la casa di campagna*,

And so on, and so forth.

Second home in a nutshell.

Why do Russians love their dachas?

This is due to their climate,

With its long and harsh winter,

With its short and valued summer.

This is also due to their

Urban small and cramped apartments

After which they want some wild

Space, and wind, and sun, and water,

Fresh green herbs and lavish gardens,
Hidden by blind fence. No matter.
Furthermore, this is because
Of the history of dacha
From the noblemen's lifestyle
Through the wars and starvations
When the land could save and feed.

Where a *dacha* can be found?
Anywhere in the country
Outside its giant cities.
Need not be pretty far,
At the edge of many towns
Or, sometimes, inside the latter,
As well as in deeper areas
Where the taiga's all around,
And a bazzard hovers over
An abandoned barren field.
It can also be located
At a tender resort seaside,
But it would be more expensive.

Who and what are Russian *dachniks*?
They have different backgrounds,
From the poorest to the richest,
Millions living in their hovels
And the few who built a palace.
Often grandmas with their grandsons
Or young parents with their children,
Both lone single persons
And extended, larger families.
More than half of the townspeople
Own a sort of Russian dacha.

What is dacha for those Russians?
First, a place to rest or work,
It depends on what you need.
You may take a telework,
Or find a hobby there,
Writing poetry, for instance.
Second, this is a location
For your countless investing
Up to every taste and budget.
Third, your subsistence farming

Brings a lot of pleasant fruits,
Even though they contain
Oil products, heavy metals,
Other POPs, hazards and toxins.
Still you call them green-organic.
Forthly, you forget the city –
Dusty, noisy, tense and sleepless.
Cities in early 2020
Were really fraught with peril.
 How is coronavirus
 Linked to Russia's dacha practice?
When the wave of infodemic
Covered our mega-centers,
Many rushed in search of refuge
To their near and distant dachas.
No one would say them “no”
In the scared city proper,
Which was happy to get rid of
Some potential sick patients.
Yet, the hosting populations
And the municipal bodies
Did not welcome risks and dangers
From the mass of virus carriers
Calling for their isolation
During just a couple of weeks.
An unusual diffusion
In the first COVID months
And the market reaction
With increasing dacha prices
Here's what the results were.
 Well, excuse me, my dear reader,
For my digression rough and far
From the language of Longfellow.
However, if you ask me
Something else about dachas,
I will answer, I shall tell you...

References

- ABC Kimberley (2020, March 19). 'Stay home': Kimberley coronavirus tension prompts call to restrict 'unsafe' tourists. *ABC News*. <https://www.abc.net.au/news/2020-03-19/coronavirus-call-to-protect-aboriginal-communities-from-tourists/12066254>
- Arbetet (2020, May 20). America Vera-Zavala: Helgens resa till sommarhuset är inställd, men för vem? *Arbetet*. <https://arbetet.se/2020/05/20/helgens-resa-till-sommarhuset-ar-installd-men-for-vem/>
- Back, A. (2020). Temporary resident evil? Managing diverse impacts of second-home tourism. *Current Issues in Tourism*, 23(11), 1328–1342. <https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1622656>
- Baum, T., & Hai, N. T. T. (2020). Hospitality, tourism, human rights and the impact of COVID-19. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 32(7), 2397–2407. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-03-2020-0242>
- Bell, J. (2020, May 26). Despite hiccup, record reservations for B.C. campgrounds. *Times Colonist*. <https://www.timescolonist.com/news/local/despite-hiccup-record-reservations-for-b-c-campgrounds-1.24141744>
- Bobylev, S. N. (2020). Environmental consequences of COVID-19 on the global and Russian economics. *Population and Economics*, 4(2), 43–48. <https://doi.org/10.3897/popecon.4.e53279>
- Cassidy, T. (2020, June 28). Caravan sales boom during travel ban as young Aussies and families move in on 'grey-nomad holiday'. *ABC News*. <https://www.abc.net.au/news/2020-06-28/border-closures-see-caravan-sales-surge-across-australia/12400134>
- Carter, A. (2020, May 08). Ontario Premier Doug Ford briefly visited cottage after asking residents not to. *CBC News*. <https://www.cbc.ca/news/canada/toronto/ford-cottage-covid-19-coronavirus-1.5561167>
- Coppock, J. T. (Ed.) (1977). *Second homes: Curse or blessing?* Pergamon.
- Cotnam, H. (2020, May 13). Cottage country dilemma: To go or not to go. *CBC News*. <https://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/covid-19-cottage-dilemma-non-essential-travel-versus-essential-to-well-being-1.5564710>
- Curci, F., & Zanfi, F. (2018). Il costruito, tra abbandoni e riusi. In De Rossi, A. (eds.), *Riabitare l'Italia: Le aree interne tra abbandoni e riconquiste* (pp. 207–231). Donzelli.
- D'Alessandro, J. (2020, April 23). Coronavirus, l'illusione della grande fuga da Milano. Ecco i veri numeri degli spostamenti verso sud. *la Repubblica*. https://www.repubblica.it/tecnologia/2020/04/23/news/coronavirus_l_illusione_della_grande_fuga_da_milano_e_i_veri_numeri_degli_spostamenti_verso_sud-254722355/
- dell'Agnese, E. (2018). *Bon voyage: Per una geografia critica del turismo*. UTET Università, Torino.
- Fieger, P., Prayag, G., Hall, C. M., & North, C. (2020). The tourism value of international freedom campers to New Zealand. *Tourism Recreation Research*, 45(2), 265–270. <https://doi.org/10.1080/02508281.2019.1660042>
- Financial Times (2020, 25 April). 'Second Home Wars'. Financial Times.

- Finnish Government (2020, March 25). Movement restrictions to Uusimaa – the Government decided on further measures to prevent the spread of the coronavirus epidemic. Press release. https://valtioneuvosto.fi/-/10616/uudellemaalle-liikkumisrajoituksia-hallitus-paatti-uusista-lisatoimista-koronaepidemian-leviamisen-estamiseksi?languageId=en_US
- Gallent, N. (2019). *Whose housing crisis?* Policy Press.
- Gallent, N. (2020). Covid-19 and the flight to second homes. *Town and Country Planning*, 89, 141–144.
- Grigoryev, L. M. (2020). Global social drama of pandemic and recession. *Population and Economics*, 4(2), 18–25. <https://doi.org/10.3897/popecon.4.e53325>
- Hall, C. M., & Müller, D. K. (2018). Caravanning and mobile second homes. In C. M. Hall & D. Müller (Eds.), *The Routledge handbook of second home tourism and mobilities* (pp. 291–197). Routledge.
- Hall, C. M., Scott, D., & Gössling, S. (2020). Pandemics, transformations and tourism: Be careful what you wish for. *Tourism Geographies*, 22(3), 577–598. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1759131>
- Hayes, J., & Loney, G. (2020, March 26). Tourism hotspots divided over visitors as coronavirus casts a shadow over Easter holiday. *ABC News*. <https://www.abc.net.au/news/2020-03-26/tourists-stay-away-because-of-coronavirus/12090792>
- Jeskanen, J. (2020). Venäjä ei päästä kansalaisiaan mökeille Suomeen, vaikka Suomi päästäisi. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006668749.html>
- Judge, L., & Rahman, F. (2020). *Lockdown living: Housing quality across the generations*. Resolution Foundation. <https://www.resolutionfoundation.org/app/uploads/2020/07/Lockdown-living.pdf>
- King, A. (2020, June 23). Can you still rent a cottage this summer during the pandemic? It depends. *CBC News*. <https://www.cbc.ca/news/canada/toronto/renting-a-cottage-during-covid-19-pandemic-1.5597485>
- Klowak, M. (2020, June 22). Resorts, cottages in Manitoba inundated with bookings from within province and beyond. *CBC News*. <https://www.cbc.ca/news/canada/manitoba/clear-lake-whiteshell-reg-kehler-greg-ftoma-brereton-lake-covid-1.5619607>
- Kuchler, T., Russel, D., & Stroebel, J. (2020). The geographic spread of COVID-19 correlates with the structure of social networks as measured by Facebook. *NBER Working Paper*, No. 26990. <http://www.nber.org/papers/w26990>
- Kurmelovs, R. (2020, June 27). ‘Shell shock’: Kangaroo Island struggles to recover amid bushfire grief and Covid-19. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/australia-news/2020/jun/28/shell-shock-kangaroo-island-struggles-to-recover-amid-bushfire-grief-and-covid-19>
- Lanzani, A., & Zanfi, F. (2017). Fare Urbanistica dentro il patrimonio residenziale. In E. Fontanari & G. Piperata (Eds.), *Agenda re-cycle: Proposte per reinventare la città* (pp. 195–227). Il Mulino.

- Larizza, A. (2020, March 17). «Tornate a casa, ci infettate!»: Turisti e non residenti nel mirino in tutta Italia. *Economia*. <https://www.ilsole24ore.com/art/tornate-casa-ci-infettate-turisti-e-non-residenti-mirino-tutta-italia-ADj7OyD>
- Länsi-Savo (2020, March 30). Mieliipide: Vapaa-ajanasukkaat ovat osa yhteisöämme. *Länsi-Savo*. <https://lansi-savo.fi/mieliipide/lukijalta/1b59b5f5-c582-4c36-8049-962302bfd760>
- Marchetti, S. (2020, June 10). Cinquefrondi: The 'Covid-free' Italian town selling \$1 houses. *CNN*. <https://edition.cnn.com/travel/article/one-euro-homes-cinquefrondi-covid-19/index.html>
- Missick, A. (2020, June 15). Here's how funding is being used to revive BC's tourism sector. *Daily Hive*. <https://dailyhive.com/vancouver/bc-tourism-funding>
- Mochan, K. (2020, March 27). City slickers fleeing homes to sit out coronavirus in the country urged to stay away. *ABC News*. <https://www.abc.net.au/news/2020-03-27/coronavirus-city-slickers-flee-to-country-western-australia/12094808>
- Monbiot, G. (1999, October 2). Cannibal Feast. *The Guardian*. <https://www.monbiot.com/1999/10/02/cannibal-feast/>
- MTV (2020, March 20). Suomi on jähmettynyt ja paennut koronaa mökeille – MTV Uutisten saama harvinainen puhelindata paljastaa ihmisvirtojen liikkeit. *MTV*. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomi-on-jahmettynyt-ja-paennut-koronaa-mokeille-mtv-uutisten-saama-harvinainen-puhelindata-paljastaa-ihmisvirtojen-liikkeit/7767716#gs.dzgm74>
- Nikolaeva, U. G., & Rusanov, A. V. (2020). Self-isolation at the dacha: Can't? Can? Have to? *Population and Economics*, 4(2), 182–198. <https://doi.org/10.3897/popecon.4.e54577>
- Parhiala, K., Pitkänen, K., Strandell, A., Rehunen, A., & Suomela, A. (2020). Miten huomioida monipaikkainen elämä terveyspalvelujen järjestämisessä? (Päätösten tueksi 1/2020.) *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL*. <http://www.julkari.fi/handle/10024/139058>
- Parhiala, K., Suomela, T., Rehunen, A., Pitkänen, K., & Strandell, A. (2019). Näkykö monipaikkaisuus kiireellisessä hoidossa? Alueelliset kausivaihtelut sairaaloiden päivystyksen käytössä 2017. (Tutkimuksesta tiiviisti 21. Toukokuu 2019.) *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL*. <http://www.julkari.fi/handle/10024/138297>
- Payne, P. R., Kaye-Blake, W. H., Stirrat, K. A., Ellison, R. A., Smith, M. J., & Brown, M. (2019). Identifying resilience dimensions and thresholds: Evidence from four rural communities in New Zealand. *Resilience*, 7(2), 149–171. <https://doi.org/10.1080/21693293.2018.1545339>
- Perri, A. (2016). Residential roots tourism in Italy. In Z. Roca (Ed.), *Second home tourism in Europe: Lifestyle issues and policy responses* (pp. 53–68). Routledge.
- Radio New Zealand (2020, March 28). New Zealand lockdown: Great Barrier-Aotea residents irritated by boaties on shores. *RNZ News*. <https://www.rnz.co.nz/news/national/412812/new-zealand-lockdown-great-barrier-aotea-residents-irritated-by-boaties-on-shores>
- Rajavartiolaitos (2020a). Usein kysyttyä koronaviruksen vaikutuksista rajanylitysluonteen. https://www.raja.fi/ajankohtaista/ukk_koronavirus

- Rajavartiolaitos (2020b). Руководство пограничной охраны Финляндии о пересечению границы в соответствии с решением Государственного Совета от 12.06.2020. https://www.raja.fi/ru/infomatciia/pressrelizi/1/0/12_6_2020_80050?fbclid=IwAR3_eEPbuzigJma9X-ugrynfAlkovESXSGlPDG-7UyzPTVI4R7Eo3wW9OjSA
- Rantala, K. (2020). Etätyömatkailusta on tullut todellisuutta – vaihtelua kotitoimistolle haetaan rakkauden tai mieluisan vapaa-ajan vuoksi. *YLE uutiset*. https://yle.fi/uutiset/3-11615885?fbclid=IwAR2WKWPZHAWyXG22VlgaHlzLLOj8FFg6S_For_ci_QyuJm_EdY9ADoqCUTY&utm_source=twitter-share&utm_medium=social
- Romita, T. (2010). *Il turismo residenziale: Nuovi stili di vita e di residenzialità, governance del territorio e sviluppo sostenibile del turismo in Europa*. Franco Angeli.
- Ross, H. (2020, May 20). Post-COVID-19 wave of regional migration predicted as people seek simpler life, get back to basics. *ABC News*. <https://www.abc.net.au/news/2020-05-10/post-covid-19-pandemic-simpler-life-migration/12229082>
- Savon Sanomat (2020, July 7). Korona todella toi vilkkaan mökkeilykesän: Suurissa kesäkunnissa jopa 75 prosenttia enemmän mökkikauppoja kesäkuussa, kaupungeissa viime vuotta selvästi hiljaisempaa. *Savon Sanomat*. <https://www.savonsanomat.fi/talous/Korona-todella-toi-vilkkaan-m%C3%B6kkikauppoja-kes%C3%A4n-Suurissa-kes%C3%A4kunnissa-jopa-75-prosenttia-enemm%C3%A4n-m%C3%B6kkikauppoja-kes%C3%A4kuussa-kaupungeissa-viime-vuotta-selv%C3%A4sti-hiljaisempaa/1578347>
- Scheinin, M., & Rautiainen, P. (2020). Koronakriisin uusissa toimissa valmiuslain nojalla ollaan nyt poikkeamassa ihmisoikeussopimuksista – valtioneuvosto leikkii jumalaa. (Perustuslakiblogi 26.3.2020). Valtiosääntöoikeudellinen seura. <https://perustuslakiblogi.wordpress.com/2020/03/26/martin-scheinin-pauli-rautiainen-koronakriisin-uusissa-toimissa-valmiuslain-nojalla-olla-nyt-poikkeamassa-ihmisoikeussopimuksista-valtioneuvosto-leikkii-jumalaa/>
- Seraphin, H., & Dosquet, F. (2020). Mountain tourism and second home tourism as post COVID-19 lockdown placebo? *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*. <https://doi.org/10.1108/WHATT-05-2020-0027>
- Smälänningen (2020, June 08). Risk för avloppsläckage: Mer tid i stugorna en coornasommar leder till ökat avloppsläckage. *Smälänningen*, p. 8.
- Statistics Finland (2020). Suomalaisten matkailu keskittyi kotimaahan kesällä 2020. https://www.stat.fi/til/smat/2020/14/smat_2020_14_2020-11-05_tie_001_fi.html
- The Local (2020, May 8). Could Italy's abandoned villages be revived after the coronavirus outbreak? *The Local*. <https://www.thelocal.it/20200508/could-italys-abandoned-villages-be-revived-after-the-coronavirus-outbreak>
- UNCEN (2020, March 13). No al turismo verso le valli Alpine appenniniche... <https://uncem.it/no-al-turismo-verso-le-valli-alpine-e-appenniniche-uncem-giusta-la-preoccupazione-dei-sindaci-montagne-accoglienti-ma-non-ora-stare-a-casa-fa-bene-anche-alla-montagna/>
- Uppsala Nya Tidning (2020, April 24). TT-enkät: Flera kommuner stoppar sommarhemtjänst. *Uppsala Nya Tidning*, p. 19.

- Volo, S. (2018). Second home tourism in Sicily: Development, current trend and future outlook. In C. M. Hall & D. K. Müller (eds.), *The Routledge handbook of second home tourism and mobilities* (pp. 191–200). Routledge.
- Yle (2020a, March 25). A-studio: Hallituksen tiedotustilaisuus. *Yle*. <https://areena.yle.fi/1-50484680>
- Yle (2020b, May 17). Mökki on nyt kapakka, pakopaikka ja turvasatama – vuokramökkien kysyntä nousi pilviin ja nuoretkin haluavat mökeille. *Yle*. <https://yle.fi/uutiset/3-11355569>
- Yle (2020c, November 13) Rantamökkejä myyty ennätysmäärä 30 vuoteen – kauppojen määrä kasvaa 40 prosenttia viime vuodesta. *Yle*. <https://yle.fi/uutiset/3-11645238>
- Zogal, V., Domenech, A., & Emekli, G. (2020). Stay at (which) home: Second homes during and after the COVID-19 pandemic. *Journal of Tourism Futures*. <https://doi.org/10.1108/JTF-06-2020-0090>

Matkakohteen luontoympäristön vetovoimaisuuden ylläpitäminen maisema- ja virkistysarvokaupan avulla

Henna Konu, Luonnonvarakeskus (Luke)

Liisa Tyrväinen, Luonnonvarakeskus (Luke)

Luontomaisemien ja monimuotoisuuden tukeminen osana matkailun toimintaympäristöä

Luonto on tullut monille yhä tärkeämmäksi koronakriisin aikana, sillä se on tarjonnut mahdollisuuden liikkumiseen ja uusiin paikkoihin tutustumiseen turvalliseksi koetulla tavalla. Vapaa-aikaa on vietetty enemmän luontokohteissa, mikä on heijastunut myös luontomatkailun suosioon. Suomalaiset ovat suunnanneet matkojaan kaupunkikeskusten ulkopuolelle, ja kiinnostus luontokohteita kohtaan näkyy muun muassa kansallispuistojen kasvaneissa kävijämäärissä (Metsähallitus, 2020). Luontomatkailu ei kuitenkaan suuntaudu pelkästään kansallispuistoihin tai muille suojelualueille vaan myös matkakohteisiin, joiden ympäristössä on paljon yksityisten maanomistajien alueita ja metsiä.

Keskustelu luontokohteiden säilymisestä ja hyödyntämisestä matkailukäytössä on kohdistunut pitkälti valtion omistamien luonnonsuojelualueiden ja näiden infrastruktuurin ylläpitoon. Vähemmän huomiota on kiinnitetty siihen, miten voidaan turvata matkailun edellytyksiä kauniisiin maisemiin pohjautuvissa luontokohteissa, jotka ovat yksityisten ihmisten tai perheiden omistuksessa (Tyrväinen ym., 2014b) ja joihin kohdistuu erilaisia käyttöpaineita eri sektoreilta (esim. Reed & Stringer, 2016).

Suomessa metsät kattavat valtaosan maanpinta-alasta, mutta metsänomistajille ei ole tällä hetkellä taloudellisia kannustimia maisemien ja virkistysarvojen turvaamiseksi (esim. Mäntymaa ym., 2019). Kansallisen METSO-ohjelman avulla tuetaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä erityisesti Etelä-Suomen yksityismetsissä, mikä osaltaan turvaa myös maisemien säilymistä. Luonnonsuojeluun kerätään myös vapaaehtoisia lahjoituksia vapaaehtoisjärjestöjen ja säätiöiden toimesta. Yksityiset suojelualueet ovat kuitenkin usein sijainniltaan hankalasti

saavutettavissa, eivätkä ne välttämättä ole suoraan matkailukäytössä tai hyödytä muutoin matkailutoimialaa. Kaikkiaan maisemien tai muiden aineettomien luontoarvojen säilyttäminen matkailua varten ei toistaiseksi ole saanut laajemmin huomiota metsäpolitiikassa eikä maan käytön suunnittelussa (Tyrväinen ym., 2020). Metsien käyttöön liittyvissä keskusteluissa onkin usein tuotu esille eri käyttömuotojen, kuten metsätalouden, luonnonsuojelun ja virkistyskäytön, ristiriidat.

Matkailun vastuullisuuspyrkimykset ovat nostaneet esille myös laajemman kysymyksen siitä, millä tavalla matkailutoimialan ja matkailuyritysten tulisi huomioida kestävyuden eri osat alueet omassa toiminnassaan. Luontoympäristön huomioiminen ja suojeleminen ovat osa ekologista kestävyyttä, ja ne linkittyvät osaksi yritysten vastuullisuustoimia. Tähänastiset ympäristön kestävyttä edistävät toimenpiteet ovat pääasiassa painottuneet muun muassa energiaratkaisuihin sekä energian ja veden säästämiseen, mikä tuo taloudellista hyötyä yrityksille (esim. Font ym., 2016). Tulisiko matkailusektorin osallistua vahvemmin myös sellaisiin kestävyttä edistäviin toimintoihin, jotka eivät välttämättä suoraan heijastu yrityksen taloudellisen kestävyuden parantamiseen vaan laajemmin toimintaympäristöstä huolehtimiseen? Toimialalla on yrityksiä, jotka tunnistavat luontomaisemien säilyttämisen merkityksen omien arvojensa ja liiketoimintansa näkökulmasta ja toimivat sen mukaisesti, mutta laajassa mittakaavassa matkailutoimiala ei ole toistaiseksi osallistunut luontomaisemien säilyttämiseen tai ylläpitoon kovinkaan aktiivisesti (Aapala ym., 2017; Mäntymaa ym., 2019). Yhtenä syynä tähän on ollut asiaa tukevien käytänteiden ja toimintamallien puuttuminen.

Matkailun kestävyuden edistäminen maisema- ja virkistysarvokaupan avulla

Jotta matkailutoimiala panostaisi luontoympäristön hoitoon ja suojeeluun, tulee toimintaan osallistuminen tehdä mahdollisimman helpoksi. Kansainvälisellä tasolla on vain muutamia toimintamalleja, joissa matkailutoimijat voivat olla mukana edistämässä tai joilla matkailutoimiala on sitoutettu tukemaan luontoympäristöjen säilymistä. Yksi esimerkki on Vietnamin toteutettu malli, joka edellyttää metsäympäristöstä hyötyvien matkailuyritysten maksavan tietyn osuuden liikevaihdostaan valtiolle, ja valtio ohjaa varat edelleen maisemien ja monimuotoisuuden suojeeluun (Nguyen ym., 2017). Kyseessä on siis valtion taholta määrätty toimintatapa, joka sisältää pakollisen maksuvelvoitteen. Suomessa ei ole käytössä vastaavanlaisia maksuja, joita voitaisiin ohjata matkailutoimialaa hyödyttävään luontoympäristöjen vaalimiseen.

Matkailutoiminta tuo monille alueille taloudellista hyötyä, mutta yksityiset maanomistajat eivät juurikaan hyödy taloudellisesti alueen matkailukäytöstä. Julkisten ohjauskeinojen puuttuessa on keskusteluihin tuotu mukaan niin sanotut markkinalähtöiset toimintamallit ekosysteemipalvelujen tuottamisessa (*market-based mechanisms*). Näiden avulla matkailutuloa voitaisiin kohdentaa maisemien ja monimuotoisuuden säilyttämiseen myös yksityisille maanomistajille. Esimerkkinä tällaisesta toimintamallista on Ruka-Kuusamon alueelle kehitetty maisema- ja virkistysarvokaupamalli, jonka avulla voidaan turvata kauniiden maisemien ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä alueen yksityismetsissä sekä ylläpitää alueen luontomatkailun

edellytyksiä. Malli pohjautuu aiempaan tutkimukseen ja laajoihin taustaselvityksiin erilaisista olemassa olevista toimintamalleista, ja sen kehittämisessä on huomioitu eri toimijoiden – matkailijoiden, matkailuyrittäjien ja metsänomistajien – näkemyksiä (ks. esim. Kurttila ym., 2019; Mäntymaa ym., 2018, 2019; Tyrväinen ym., 2014a, 2020).

Luonto on Kuusamon alueen matkailun keskeinen vetovoimatekijä. Useat alueen matkailuyrittäjät keskittyvätkin erilaisten luonnon tapahtuvien matkailupalveluiden tarjoamiseen. Näin ollen luontoympäristön viihtyisyydellä, maisemilla ja monipuolisuudella on keskeinen rooli matkailijoiden elämyksissä. Ruka-Kuusamossa maisema- ja virkistysarvokaupassa mukana olevat metsäkohteet onkin valittu alueilta, jotka ovat matkailun näkökulmasta keskeisiä. Näitä ovat esimerkiksi erilaisten ulkoilureittien varret sekä maisemapaikoilta avautuvat näkymät. Valitut metsäkohteet ovat iältään uudistuskypsiä, ja talousmetsien hoitosuosituksen mukaan niissä tehtäisiin päätehakkuu uuden taimikon aikaansaamiseksi.

Koska toiminnan tavoitteena on edistää maisemien ja monimuotoisuuden säilymistä yksityisten metsänomistajien alueilla pitkällä aikavälillä, tulee toiminnassa huomioida myös maanomistajien näkökulma ja tulonlähteet. Nykyisin pääosa metsänomistajien tuloista tulee puun myynnistä. Uuden mallin avulla yksityisille metsänomistajille voidaan korvata tulonmenetykset, mikäli he sitoutuvat tietyksi määräajaksi vapaaehtoisesti suojelemaan tai käsittelemään metsäaluettaan sovitusti maisema- ja virkistysarvot huomioon ottaen. Sen lisäksi, että mallin piirissä olevat metsät valitaan matkailun kannalta merkityksellisiltä alueilta, huomioidaan metsän ikä, alueen maisema-arvo, luonnon monimuotoisuus ja metsän rooli hiilivarastona.

Maisema- ja virkistysarvokaupan tavoitteena on siis tuoda monipuolisia hyötyjä matkakohteen eri toimijoille. Matkailun toimintaympäristön säilymisen lisäksi toimintamalli tuo monenlaisia hyötyjä niin matkailuyrityksille kuin alueelle laajemmin. Muun muassa alueen imago vastuullisena ja kestäväenä matkakohteena vahvistuu, mikä osaltaan tukee Ruka-Kuusamon alueen pyrkimyksiä saada matkakohteelle Sustainable Travel Finland -sertifiointi.

Toiminta linkittyy vahvasti kestävyuden periaatteisiin, sillä metsien ekologinen kestävyys paranee maisemia ja luonnon monimuotoisuutta vaalimalla. Matkailutoimialan lisäksi monimuotoisten luontoalueiden säilymisestä hyötyvät sekä matkailijat, mökkien omistajat että paikalliset asukkaat. Ekologisen kestävyuden lisäksi sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys paranevat, kun myös yksityiset metsänomistajat hyötyvät alueelle suuntautuvasta matkailusta. Matkailutulon jalkauttaminen myös paikallisille metsänomistajille voi osaltaan vähentää matkailu- ja metsäsektorin välisiä ristiriitoja.

Toimintatavan jalkauttaminen käytäntöön

Maisema- ja virkistysarvokaupan kehittämiseen ja käytäntöön viemiseen ovat vaikuttaneet monet eri tekijät, kuten oikean toimijan löytäminen rahan keräämiseen ja hallinointiin, rahan keräämiseen liittyvä lainsäädäntö sekä rahankeräämistävän määrittäminen. Mallia kokeillaan Ruka-Kuusamon alueella syksyn 2020 aikana, jolloin matkailijat voivat osallistua yhdessä muiden toimijoiden kanssa alueen kauniiden maisemien ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen antamalla vapaaehtoisia lahjoituksia. Kokeilua arvioidaan eri kestävyuden näkökulmista ja sen

pohjalta, miten uusi toimintamalli otetaan vastaan. Mielenkiintoista on nähdä, näkyykö esimerkiksi viime aikoina jatkuvasti kasvanut luontoelämysten arvostus myös halukkuutena tukea luontoympäristön säilymistä. Lahjoitusten määrään vaikuttaa myös tietoisuus asiasta, joten pilotin yhtenä keskeisenä tavoitteena onkin yleisen tietoisuuden lisääminen aiheesta.

Pilotin aikana kerätään kokemuksia maisema- ja virkistysarvokauppamallin toimivuudesta jatkokehittämistä ajatellen. Laajempaan tavoitteeseen on saada aikaan pysyvä alueellinen toimintamalli, jonka alueelliset toimijat voivat ottaa omakseen ja jonka periaatteita voisi jatkossa hyödyntää muillakin matkailualueilla. Eri alueilla toimintamallit voivat painottua erilaisten ekosysteemipalveluiden ylläpitämiseen, sisältäen mahdollisesti myös hiilikompensaatiomahdollisuuden. Toiminnan onnistumiseen vaikuttavat kuitenkin vahvasti paikallisten toimijoiden sitoutuminen sen rahoittamiseen ja hallinnointiin sekä toiminnan ymmärrettävyys ja hyväksyttävyys eri sidosryhmien keskuudessa.

Suomessa on totuttu liikkumaan luonnossa jokamiehenoikeuden turvin eikä luonnosta nauttimisesta ole tarvinnut maksaa. Korona-aika on lisännyt luonnon merkitystä ja luonnossa oleskelua. On mielenkiintoista nähdä, missä määrin poikkeuksellinen aika vaikuttaa matkailijoiden arvoihin ja asenteisiin. Konkretisoituvatko mahdolliset muutokset esimerkiksi lahjoituksina, jotka kohdistuvat matkailijoille tärkeiden maisemien ja ympäristöjen ylläpitämiseen? Koronan vaikutukset heijastuvat luonnollisesti myös matkailuyritysten liiketoimintaan ja resursseihin. Kriisistä toipumisessa – ja sen jälkeen – korostuvat joka tapauksessa matkailun keskeytyksen liittyvät asiat. Edellä esitelty maisema- ja virkistysarvokauppa on yksi keino säilyttää yhteinen toimintaympäristömme niin matkailijoille, paikallisille toimijoille kuin itse luonnolle.

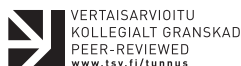
Lisätietoja:

Maisema- ja virkistysarvokauppamallin kehittäminen ja testaaminen on osa kansainvälistä Euroopan Unionin Horisontti 2020 -rahoitteista SINCERE-hanketta (GA no. 773702), jossa kehitetään metsien maisema-, virkistys- ja luontoarvoja säilyttäviä toimintamalleja eri puolilla Eurooppaa (<https://sincereforests.eu/>). Maisema- ja virkistysarvokauppamallia kehitetään Kuusamossa Luonnonvarakeskuksen ja Suomen metsäkeskuksen johdolla, ja mallin kokeilu toteutetaan yhteistyönä Ruka-Kuusamon Matkailuyhdistyksen kanssa (<https://www.ruka.fi/maisema-arvokauppa>). Mallin pilotoinnin aikana rahan keräämisestä ja hallinnoinnista vastaa paikallisella tasolla Ruka-Kuusamon Matkailuyhdistys.

Lähteet

- Aapala, K., Tyrväinen, L., Reinikainen, M., Lehtoranta, V., Usva, K., Ojala, O. & Vihervaara, P. (2017). *Uusia keinoja vetovoimaisen luonnon turvaamiseen*. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 83/2017.)
- Font, X., Garay, L. & Jones, S. (2016). Sustainability motivations and practices in small tourism enterprises in European protected areas. *Journal of Cleaner Production*, 137(November), 1439–1448. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.01.071>

- Kurttila, M., Mäntymaa, E., Juutinen, A., Hujala, T. & Tyrväinen, L. (2019). Multi-criteria analysis process for creation and evaluation of PES alternatives in the Ruka-Kuusamo tourism area. *Journal of environmental planning and management*, 63(10), 1857–1879. <https://doi.org/10.1080/09640568.2019.1689933>
- Metsähallitus (2020). Kansallispuistojen käyntimäärässä kova kasvu – Kansallispuistojen palveluilla selkeä kysyntä. <https://www.metsa.fi/tiedotteet/kansallispuistojen-kayntimaarassa-kova-kasvu-kansallispuistojen-palveluilla-selkea-kysynta/>
- Mäntymaa, E., Ovaskainen, V., Juutinen, A. & Tyrväinen, L. (2018). Participation and compensation claims in voluntary forest landscape conservation: The case of the Ruka-Kuusamo tourism area, Finland. *Journal of Forest Economics*, 33, 14–24. <https://doi.org/10.1016/j.jfe.2018.09.003>
- Mäntymaa, E., Tyrväinen, L., Juutinen, A. & Kurttila, M. (2019). Importance of forest landscape quality for companies operating in nature tourism areas. *Land Use Policy*. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.104095>
- Nguyen, V. H., Hoang, T. H. & Nguyen, H. N. (2017). Payment for forest environmental services in tourism in Vietnam. https://www.researchgate.net/publication/321011344_Payment_for_Forest_Environmental_Services_in_Tourism_in_Vietnam
- Reed M. S. & Stringer, L. C. (2016). *Land degradation, desertification and climate change: Anticipating, assessing and adapting to future change*. Routledge.
- Tyrväinen, L., Mäntymaa, E. & Ovaskainen, V. (2014a). Demand for enhanced forest amenities in private lands: The case of the Ruka-Kuusamo tourism area, Finland. *Forest Policy and Economics*, 47, 4–13. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2013.05.007>
- Tyrväinen, L., Mäntymaa, E. & Ovaskainen, V. (2014b). Maisema-arvokauppa luontomatkailun kehittämismahdollisuutena. Teoksessa L. Tyrväinen, T. Sievänen, S. Tuulentie & M. Kurttila (toim.), *Hyvinvointia metsästä (175–184)*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tyrväinen, L., Mäntymaa, E., Juutinen, A., Kurttila, M. & Ovaskainen, V. (2020). Private landowners' preferences for trading forest landscape and recreational values: A choice experiment application in Kuusamo, Finland. *Land Use Policy*. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104478>

Rajalliset resurssit esteenä – kuntapäätäjien näkemyksiä pienen kunnan matkailusuunnittelusta

Milla Uustalo, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Matkailu on yhteiskunnallisesti hyvin herkkä ala, jonka on tärkeää reagoida jatkuviin muutoksiin ja vaihtuviin trendeihin sekä kehittyä eteenpäin. Näin voidaan vastata asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin. Voidaankin sanoa, että matkailutoimiala on jatkuvassa mullistuksessa, ja esimerkiksi erilaiset katastrofit vaikuttavat siihen suuresti, koska kyseessä on yhteiskunnallisesti hyvin poikkileikkaava ala. (Kilpijärvi & Aho, 2013; Veijola ym., 2013.) Keväällä 2020 koko maailman talouden pysäyttänyt koronapandemia on hyvä esimerkki siitä, kuinka yhtäkkiä koko maailman ja samalla Suomen talous voivat pysähtyä ja tilanteet muuttua. Varautuminen tällaisiin yllättäviin tilanteisiin on hyvin vaikeaa, ja niiden seuraukset voivat olla monelle yritykselle katastrofaalisia. Korona on jättänyt jälkensä matkailuun, eikä sitä noin vain unohdeta. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimitusjohtaja Timo Lappi ilmaisi asian: ”Matkailija ei lähde lomalle, ennen kuin hänelle on palautunut perusluottamus siihen, että matkailu on turvallista” (Tanskanen, 2020). Monen länsimaisen ihmisen itsestäänselvytyksenä pitämä vapaa liikkuvuus eli rajaton matkailu ei ole ehkä enää koskaan mahdollista, tai ainakin sen palautumiseen menee aikaa. Korona on myös nostanut lentomatkastamisen hintaa sekä lisännyt matkustajille tehtäviä terveystarkastuksia. (Ks. Rigatelli, 2020.) Matkailuala ja matkailu eivät ole enää ennallaan koronan jälkeen.

Aiempi tutkimus kunnallisesta matkailusuunnittelusta

Matkailusuunnittelua koskeva tutkimus on kohdistunut Suomessa lähinnä matkailun alueelliseen edistämiseen ja markkinointiin. Julkishallinnon roolia matkailusuunnittelussa on meillä tutkittu hyvin vähän. Kunnallisen matkailusuunnittelun tutkiminen on kuitenkin tärkeää – matkailu on kasvanut ja tulee kasvamaan alana ja elinkeinona myös tulevaisuudessa, ja tutkimus edesauttaa matkailun kehittämistä kunnissa.

Matkailun kehittämisen hallinta ja ennakointi on tärkeää. Tarvitaan etukäteissuunnittelua, jolla voidaan varautua koronan kaltaisiin isoihin, yllättäviin muutoksiin. Tarvitaan myös suunnit-

nittelua yllättävän tilanteen kohdatessa: kuinka tilanteen aiheuttamia vaikutuksia voidaan lievittää, kuinka päästään tilanteen yli ja miten matkailun vaikutuksia hallitaan? Matkailun hallittu kehittäminen edellyttää suunnittelua kunnallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Koronakevään kaltaiset tilanteet tulevat varmasti häiritsemään ja hidastamaan matkailua tulevaisuudessakin, sillä erilaisia muutoksia, kriisejä ja katastrofeja tapahtuu jatkuvasti. Muutosten hallitseminen on helpompaa, jos asioita on suunniteltu etukäteen ja on pyritty varautumaan erilaisiin tapahtumiin. Yksittäisessä kunnassa tämä tulisi tehdä aina omista lähtökohdista käsin. Tekemällä yhteistyötä naapurikuntien ja alueellisen matkailuorganisaation kanssa voidaan saada aikaan hyviä tuloksia pienillä panoksilla. Osallistumista alueellisiin projekteihin tai hankkeisiin tulee kuitenkin aina pohtia omista lähtökohdista käsin. Vaikka jokin hanke olisi toimiva alueellisesti, se ei välttämättä toimi paikallisesti. Tärkeää olisi myös ottaa paikalliset ihmiset ja yrittäjät mukaan suunnitteluun, koska matkailu koskettaa heitä ja heillä on sitä koskevia mielipiteitä ja näkökulmia.

Vaikka matkailun merkitys yhteiskunnassa on kasvanut, julkisella sektorilla ei useinkaan ole matkailusuunnitteluun osoitettua henkilöresurssia. Matkailusta ja matkailun suunnittelusta vastaakin usein alueellinen matkailuyhtiö. Pienissä kunnissa resurssit ovat yleensä erittäin niukat, minkä takia kuntien matkailusuunnittelusta vastaavat käytännössä kuntapäätäjät ja virkamiehet. Tutkimuksissa matkailusuunnittelua ja matkailun kehittämistä on useimmiten tarkasteltu matkakohteen, ei niinkään kunnissa tai kaupungeissa tehtävän matkailusuunnittelun näkökulmasta (Dredge & Jenkins, 2011; Jenkins ym., 2011; Morrison, 2013; Ritchie & Crouch, 2003). Suomen Lapissa matkailualueen ja -kohteen suunnittelua on tutkittu kylien – sekä matkailukeskusten läheisten kylien (Tuulentie, 2009) että perifeeristen alueiden kylien (Hakkarainen, 2017) – näkökulmasta. Näissä tutkimuksissa on käsitelty jonkin verran myös matkailun kunnallisen suunnittelun ulottuvuuksia. Lapin kuntien hallintorakenteet osoittavat, että vaikka matkailun merkitys olisi kunnalle suuri, kunnalliset rakenteet eivät välttämättä vastaa elinkeinon painoarvoa kunnassa (Hakkarainen, 2009, s. 152–153).

Tarkastelin pro gradu -tutkimuksessani (Uustalo, 2020) kuntapäätäjien antamia merkityksiä matkailulle ja matkailusuunnittelulle Päijät-Hämeessä, Hartolassa. Keräsin tutkimusaineiston haastatteluilta vuonna 2016. Matkailuelinkeinon merkitys ja rooli olivat tuolloin melko pienet; matkailulla ei ollut kunnassa erityistä asemaa, vaan se oli yksi elinkeino muiden joukossa. Myös kunnan matkailusuunnittelu oli melko olematonta. Kunnalla ei ollut erillistä matkailustrategiaa, vaan matkailusuunnittelu sisältyi kuntastrategiaan. Myös matkailun henkilöresurssit olivat erittäin pienet. Matkailua kehitettiin lähinnä erilaisten, satunnaisten hankkeiden kautta. Tutkimuksellani pyrin selvittämään, millainen on matkailun ja matkailusuunnittelun merkitys pienessä kunnassa ja millaisia merkityksiä kunnan päätöksentekijät antavat kunnan alueella tapahtuvalle matkailulle sekä mihin he vetoavat puhuessaan kunnan matkailusta. Halusin siis tuoda esiin kuntapäätäjien näkökulmaa ja heidän käsityksiään matkailusta. Tämän tiedon pohjalta voidaan paremmin ymmärtää, miten matkailuun panostamista voitaisiin kunnissa edistää.

Kunnat ja matkailu

Laki määrää kunnille tietyt tehtävät ja palvelut, joista niiden tulee huolehtia. Matkailu ja matkailun kehittäminen tai suunnittelu eivät lain mukaan kuulu kuntien vastuulle. Kuntien tekemät päätökset ja ratkaisut vaikuttavat kuitenkin kunnan alueella toimiviin matkailuyrittäjiin ja muihin matkailutoimijoihin. (Kilkki, 1990, s. 11; Ryyppö, 1977, s. 6). Yleensä matkailu sijoittuu kuntien organisaatioissa osaksi elinkeinotoimea, jonka tehtävänä on yritystoiminnan edellytysten luominen ja parantaminen. Jotta kunnat voivat vahvistaa omaa kilpailukykyään ja vetovoimaansa, niiden tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa yritysten ja elinkeinoelämän toimintaa edistävä näkökulma. Elinkeinoelämää kehitetään kokonaisvaltaisesti yhteistyössä yrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa. (Kuntakoulutus Oy, 2004, s. 40–41).

Toiminnan tulee kuitenkin olla tasapuolista, ja kaikkia tulee kohdella tasapuolisesti. Kunnissa ei siis voida tukea esimerkiksi pelkästään matkailua. Koska matkailun merkitys elinkeinona vaihtelee kunnittain, myös siihen sijoitetut henkilö- ja muut resurssit vaihtelevat. Jos matkailun merkitys ei ole kovin suuri, jos se ei ole merkittävä työllistäjä alueella eikä tuo kunnalle paljon tuloja, se voidaan vain niputtaa yhteen muiden elinkeinojen kanssa. Tällöin sen luomia mahdollisuuksia ei välttämättä ymmärretä – eikä toisaalta myöskään sen kielteisiä vaikutuksia. Asiat eivät tapahdu itsekseen, eivät myöskään matkailun roolia koskevat päätökset. Näitä päätöksiä tekevät ihmiset, joilla on erilaisia näkemyksiä ja ajatuksia matkailuelinkeinosta. Keskeisessä asemassa ovat siis kunnan päätöksentekijät: se, miten he ymmärtävät matkailun merkityksen elinkeinona ja miten he joko puoltavat tai vastustavat sitä.

Matkailusuunnittelu

Kauppilan ja Järviluoman (2020, s. 3) mukaan matkailusuunnittelu on ”tutkimukseen ja arviointiin perustuva prosessi, jossa pyritään optimoimaan matkailun myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja ympäristön laatuun”. Sitä pidetään tulevaisuuteen suuntautuvana, muutokseen pyrkivänä toimintana, jonka tarkoitus on maksimoida alueelle tulevat hyödyt sekä minimoida alueeseen kohdistuvia haittoja (Kauppila & Järviluoma, 2020, s. 3). Vaikka matkailusuunnittelu voidaan periaatteessa määritellä hyvin yksiselitteisesti, suunnittelua tekevät tahot voivat olla erilaisia. Matkakohteen matkailusuunnittelu on yksityisesti ohjattua (esimerkiksi matkailuorganisaation vastuulla), kun taas kuntien matkailusuunnittelu tapahtuu julkisohjauksessa.

Matkakohteessa asioita suunnitellaan kohteen tavoitteiden ja etujen mukaisesti, eikä kaikkia elinkeinoja tai sidosryhmiä huomioida samalla tavoin kuin kuntien matkailusuunnittelussa pyritään tekemään. Matkakohteet pyrkivät yleensä tuottamaan taloudellista voittoa, joten kohteen suunnitteluakin ohjaa voitontavoittelu. Kunnallisessa matkailusuunnittelussa puolestaan pitää tasapainotella elinkeinokehittämisen, kestävyuden tai yleisen edun päämäärien välillä. (Jenkins ym., 2011.) Matkakohteen suunnittelu on prosessi, jossa sovitetaan yhteen yhteiskunnalliset tavoitteet ja alueellinen strateginen visio (Dredge, 1999, s. 774). Kunnallinen matkailusuunnittelu painottuu enemmän mahdollisimman hyvän toimintaympäristön luomiseen ja kehittämiseen. Suunnitteluun kytkeytyy aina monenlaisia kilpailevia intressejä, prioriteetteja,

arvoja ja agendoja (Jenkins ym., 2011, s. 26–27), jotka ovat yksityisesti ohjatussa matkakohteen suunnittelussa erilaisia kuin julkisohjauksessa tehdyssä kunnallisessa matkailusuunnittelussa.

Koska matkailusuunnittelussa on huomioitavana erilaisia keskenään kilpailevia intressejä, arvoja ja tavoitteita, se ei ole täysin rationaalista eikä kokonaisvaltaista, eikä kaikkia osapuolia tai näkökulmia voida huomioida samalla tavalla (Jenkins ym., 2011, s. 36). Suunnitteluun osallistuvien henkilöiden ja ryhmien intressit, arvot ja ideologia vaikuttavat matkailusuunnitteluun ja päätöksentekoon, joka on myös sosiaalinen prosessi. Siihen, mitkä asiat päätyvät esimerkiksi kunnanhallituksen kokouksen esityslistalle, voivat vaikuttaa yhden ihmisen tavoitteet ja intressit tiettyä asiaa kohtaan. (Dredge & Jenkins, 2011, s. 2.) Kunnalliseen matkailusuunnitteluun liittyy aina myös arvoja, kuten yleinen etu, eikä suunnittelu näin ollen ole koskaan arvovapaata toimintaa (Hall, 2008, s. 94, 264). Kuntien matkailusuunnittelu onkin paljon ”hillitympää” kuin esimerkiksi matkakohteen suunnittelu, jossa voidaan ajatella vain matkailun tuomia hyötyjä ja vaikutuksia ja kehittää kohdetta tämän mukaisesti.

Kuntapäättäjien näkemykset kunnan matkailusta ja matkailusuunnittelusta

Tutkimuksessani tarkastelin kunnan matkailua ja matkailusuunnittelua retorisisessa viitekehyksessä. Tutkin kuntapäättäjien antamia merkityksiä kunnan matkailulle ja matkailusuunnittelulle sekä heidän vakuuttamisen ja argumentoinnin tapojaan eli sitä, mihin arvoihin kuntapäättäjät vetoavat pyrkiessään vakuuttamaan yleisönsä ja perustelemaan omia lausuntojaan. Löysin aineistosta useita retorisia keinoja, joilla yleisö pyrittiin vakuuttamaan. Kuntapäättäjät vetosivat erilaisiin arvoihin, kuten taloudellisiin resursseihin, tasa-arvoon, oikeudenmukaisuuteen, lakiin, yleiseen etuun, ympäristöön ja työllisyyteen pyrkiessään vakuuttamaan yleisönsä siitä, että kunta on tehnyt kaikkensa matkailun kehittämiseksi. Esimerkiksi vähäisillä taloudellisilla resursseilla perusteltiin kunnan matkailun ja matkailusuunnittelun senhetkistä tilaa, ja lisäksi vedottiin siihen, että matkailu ei kuulu kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Kunnan matkailun tilaa perusteltiin myös sillä, että kunnan tulee olla aina kaikissa toimissaan ja päätöksissään tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen, eikä se saa suosia mitään tiettyä alaa tai elinkeinoa.

Aineistosta oli löydettävissä kolme erilaista yleisöä, joille kuntapäättäjät ”puhuivat”. Paikallisille ihmisille eli sisäpiiriyleisölle matkailun tuomia hyötyjä perusteltiin varsinkin työllisyyden parantumisella. Kunnan asukkaat pyritään siis vakuuttamaan matkailun ”hyvyydestä” korostamalla sen tuomia työllisyysmahdollisuuksia ja vetoamalla kunnan työttömyystilanteeseen. Näin pyritään perustelemaan sitä, että matkailuun pitäisi panostaa ja sitä pitäisi kehittää. Työpaikan löytäminen pienestä kunnasta on haasteellista, joten varsinkin pienellä paikkakunnalla ajatellaan usein, että työllisyyden parantuminen olisi hyvä asia melkeinpä keinolla millä hyvänsä. Korostamalla matkailun tuomia hyötyjä, kuten työllisyystilanteen parantumista ja kunnan verotulojen lisääntymistä, pyritään siis vakuuttamaan kuntalaiset matkailun myönteisistä vaikutuksista.

Kuntien haasteellisen taloudellisen tilanteen takia resursseja matkailun kehittämiseen tai suunnitteluun ei kuitenkaan käytännössä usein ole. Taloudellisiin resursseihin on helppo vedota. Paikalliset asukkaat tietävät yleensä kunnan taloudellisen tilanteen, joten heidät on helppo

vakuuttaa siitä, että matkailun kehittämiseksi on tehty kaikki, mitä kunnan taloudellisilla resursseilla on mahdollista tehdä. Tästä näkökulmasta matkailu nähdään pikemminkin rahanviejänä kuin potentiaalisena tulon lähteenä.

Asiantuntijayleisölle puhuessaan kuntapäätäjät vetosivat faktoihin ja käyttivät tietynlaisia termejä, kuten *globaali*, *volyymi*, *trendi* ja *apparaatti*. Globalistumiseen on helppo vedota matkailusta puhuttaessa: matkailu on globaali ilmiö, joka vaikuttaa kaikkialla. Myös kunnan matkailubrändiin eli Hartolan kuningaskuntateemaiseen ”tarinaan” vedottiin asiantuntijayleisölle puhuttaessa. Kunta on brändätty kuningaskunnaksi (ks. Hartola). Tämä tämä auttaa sitä erottumaan muista pienistä kunnista, koska kuningaskunta jää ihmisille hyvin mieleen. Kuningaskuntabrändi on otettu mukaan myös kuntastrategiaan, ja se on vuosikymmenien saatossa toiminut kunnassa eräänlaisena läpileikkaavana teemana. Asiantuntijayleisö pyritään vakuuttamaan siitä, että kunnalla on vahva matkailubrändi ja että kunta on näin ollen tehnyt jotain matkailun hyväksi.

Suuren, universaalien yleisön kuntapäätäjät pyrkivät vakuuttamaan vetoamalla yleisesti hyväksytyihin arvoihin, kuten lakiin, oikeudenmukaisuuteen, tasa-arvoon ja yleiseen etuun. Näihin on kaikkien helppo samaistua, ja näihin arvoihin vetoamalla niitä samalla vahvistetaan. Haastateltavat vetosivat useaan otteeseen siihen, että matkailu ei kuulu kunnan lakisäätöihin tehtäviin – ja koska näin on, kunnan ei tarvitse siitä varsinaisesti huolehtia. Laki viime kädessä pitkälti ohjaa yhteiskunnan ja ihmisten toimintaa. Myös yleiseen etuun ja tasa-arvoon vedottiin: matkailu on elinkeino siinä missä muutkin, eikä sitä voida suosia ohitse muiden, ja siksi kuntastrategiassakaan ei ole mainittu matkailua erikseen. Kaikki elinkeinot ja yritykset ovat kunnalle yhtä tärkeitä, ja kaikkien elinkeinojen kehittymistä halutaan edistää strategialla tasapuolisesti.

Jotta paikallinen yleisö tuntisi itsensä tasa-arvoiseksi ja merkitykselliseksi matkailusuunnittelusta keskusteltaessa ja siitä päätettäessä, heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja kertoa mielipiteensä. Käytetään niin sanottua osallistavaa suunnittelua. Mettiäisen (2007, s. 3, 28) mukaan osallistava suunnittelu pyrkii huomioimaan ihmisten erilaiset arvot, tarpeet ja tavoitteet. Kun paikalliset asukkaat otetaan mukaan suunnitteluun, he saavat äänensä kuuluviin ja voivat vaikuttaa asioihin. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että todellisuudessa yleisölle voidaan antaa vain näennäinen mahdollisuus vaikuttaa matkailun suunnitteluun. Kuntapäätäjät vetosivat myös oikeudenmukaisuuteen: on oikeudenmukaista ottaa kaikki elinkeinot huomioon. Hallin (1994, s. 20–32) mukaan valtion, kaupunkien ja kuntien hallinnon yksi tärkeimmistä rooleista onkin yhteensovittaminen ja yhteistyö: yhdessä eri osapuolten kanssa tehdystä matkailustrategiasta on tullut itsestäänselvyys matkailupolitiikassa ja -suunnittelussa.

Haastattelemani kuntapäätäjät kokivat kunnan toimivan enemmän matkailun toimintaympäristön luojana kuin matkailusuunnittelijana. Taloudellisiin resursseihin ja lakisäätöisyyden puuttumiseen vetoamalla pyrittiin vierittämään vastuuta pois kunnalta – ja toisaalta kertomaan vakuuttavasti, että kaikki mahdollinen matkailun hyväksi on tehty. Samalla puolusteltiin tehtyjä poliittisia toimenpiteitä. Se, että kaikkia elinkeinoja tulee ajatella tasapuolisesti, ikään kuin estää kuntaa kehittämästä matkailuelinkeinoja. Kuntapäätäjien mielestä kunnan tulee ajatella yleistä etua ja kaikkia elinkeinoja tasa-arvoisesti eikä ketään saa erityisesti suosia. Oi-

keudenmukaisuus ja yleinen etu ovat yhteisesti jaettuja arvoja, joten niihin on helppo vedota. Erikoista on, että niillä perustellaan sitä, että kunnan matkailua ei ole kehitetty. Asioitahan voi kehittää suosimatta jotain tiettyä alaa. Etenkin matkailun toimintaympäristön suunnittelussa kunnalla on merkittävä rooli. Kunnallisen toiminnan reunaehdot tulee kuitenkin huomioida.

Kunnan panostus matkailuun ei tarkoita matkailun suosimista. Jos kunta pyrkii esimerkiksi luomaan hyvän toimintaympäristön ja myönteisen ilmapiirin matkailulle, tämä parantaa kunnassa toimivien yritysten toimintaedellytyksiä yleisemminkin. Panostus matkailuun toisi myös kerrannaisvaikutuksia, koska matkailuelinkeino sisältää ja siihen kytkeytyy useita eri toimialoja. Matkailu luo työpaikkoja myös muihin elinkeinoihin, kuten rakentamiseen. Yksittäinenkin kuntapäätäjien päätös – esimerkiksi päätös osallistua matkailun alueelliseen kehittämishankkeeseen – voi vaikuttaa suuresti elinkeinotoiminnan kehittymiseen ja kunnan imagoon.

Vuonna 2016 tekemiäni haastatteluiden jälkeen Hartolan kunnassa on tapahtunut paljon. Matkailuun on alettu panostaa selvästi aiempaa enemmän, ja matkailusuunnittelun ja matkailun kehittämisen tilanne on parantunut. Kunnassa on ollut muutamia matkailuhankkeita, ja nykyään kunnalla on oma matkailustrategia (Hartolan kuningaskunnan matkailustrategia 2020–2025). Se mukailee alueellista matkailustrategiaa mutta on laadittu omannäköiseksi. Hartolassa halutaan korostaa kunnan omia matkailuvaltteja, kuten kulttuuria, maaseutua, puhdasta ruokaa ja liikuntaa. Monet eri tekijät lienevät vaikuttaneet siihen, että matkailun asema kunnassa on muuttunut. Ymmärrys matkailun merkityksestä on vähitellen lisääntynyt. Matkailun on todennäköisesti ajateltu tuovan taantuvaan maalaispitäjään uudenlaista piristettä, työtä ja hyvinvointia.

Lähteet

- Dredge, D. (1999). Destination place planning and design. *Annals of Tourism Research* 26(4), 772–791. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(99\)00007-9](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(99)00007-9)
- Dredge, D. & Jenkins J. (2011). New spaces of tourism planning and policy. Teoksessa D. Dredge & J. Jenkins (toim.), *Stories of practice: Tourism policy and planning* (s. 2–12). Ashgate Publishing.
- Hakkarainen, M. (2009). Turismi uutena työnä. Teoksessa S. Tuulentie (toim.), *Turisti tulee kylään: Matkailukeskukset ja lappilainen arki* (s. 86–108). Minerva.
- Hakkarainen, M. (2017). *Matkailutyön ehdot syrjäisessä kylässä*. (Acta Universitatis Lapponiensis 357.) Lapin yliopisto.
- Hall, C. M. (1994). *Tourism and politics: Policy, power and place*. Wiley.
- Hall, C. M. (2008). *Tourism planning: Policies, processes and relationships*. Pearson Education.
- Hartola. <https://hartola.fi/kunta-ja-paatoksenteko/tietoa-kunnasta/faktatietoa-kuningaskunta-hartolasta/>
- Hartolan kuningaskunnan matkailustrategia 2020–2025. <https://hartola.fi/wp-content/uploads/Hartolan-matkailustrategia-28.2.2020.pdf>

- Jenkins, J., Dredge, D. & Taplin, J. (2011). Destination planning and policy: Process and practice. Teoksessa Y. Wang & A. Pizam (toim.), *Destination marketing and management: Theories and applications* (s. 21–38). CABI.
- Kauppila, P. & Järviluoma, J. (2020). *Paikallistason matkailustrategiat ja vapaa-ajanasuminen: Sotkamo, Kalajoki, Kuusamo, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski ja Vaala*. (Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 105.)
- Kilkki, M. (1990). *Matkailusuunnittelu Suomen kunnissa: Matkailusuunnitelma, -organisaatio ja -hankkeet*. (Matkailun edistämiskeskus A:66.) Helsinki.
- Kilpijärvi, M. & Aho, S. (2013). Toimialana matkailu. Teoksessa S. Veijola (toim.), *Matkailututkimuksen lukukirja* (s. 30–42). Lapin yliopistokustannus.
- Kuntakoulutus Oy. (2004). *Toimiva kunta*.
- Mettiäinen, I. (2007). *Tunturinlaidan kylästä matkailukeskukseksi: Paikallisten toimijoiden näkökulmia Ylläksen ja Levin matkailukeskusten kehittymiseen ja vuorovaikutteiseen suunnitteluun*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, Rovaniemi. <https://www.arcticcentre.org/loader.aspx?id=c2efa949-a7da-40be-a61c-d5c112977a7b>
- Morrison, A. M. (2013). *Marketing and managing tourism destinations*. Routledge.
- Rigatelli, S. (2020). Kalliita lentoja, koronapasseja, kuumemittausta: 6 asiaa, jotka korona ehkä mullistaa matkailussa – “Rajattoman maailman ajat taitavat olla ohi”. <https://yle.fi/uutiset/3-11308118>
- Ritchie, J. R. B. & Crouch, G. I. (2003). *The competitive destination: A sustainable tourism perspective*. Cabi.
- Ryypö, V. (1977). *Kunnallinen matkailusuunnittelu*. Suomen kunnallisliitto.
- Tanskanen, J. (2020). Kysyimme, miten korona muuttaa matkailua tänä kesänä Suomessa – ihmiset haluavat paikkoihin, joissa on “väljää”. <https://yle.fi/uutiset/3-11320074>
- Tuulentie, S. (toim.) (2009). *Turisti tulee kylään: Matkailukeskukset ja lappilainen arki*. Minerva.
- Uustalo, M. (2020). Mitä matkailu tarkoittaa pienelle Päijät-Hämeen kunnalle? Retorinen analyysi kuntapäättäjiä matkailulle antamista merkityksistä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.
- Veijola, S., Ilola, H. & Edelheim, J. (2013). Johdanto matkailun tutkimukseen. Teoksessa S. Veijola (toim.), *Matkailututkimuksen lukukirja* (s. 16–29). Lapin yliopistokustannus.

Matkanjärjestäjien lakisääteinen vastuu ihmisten sekä ihmisten ja eläinten välillä tarttuvien tautien leviämisen ehkäisystä

Heli I. Koskinen, Helsingin yliopisto

Kevättalvella 2020 alkanut ja maailmanlaajuisesti pandemiaksi yltnyt koronavirusepidemia on karulla tavalla osoittanut, että ihmisten lisäksi myös taudit liikkuvat maasta toiseen. Suomessa ei esiinny eikä ole esiintynyt moniakaan pelättyjä tappavia eläinten ja ihmisten välillä tarttuvia tauteja (Ruokavirasto, 2019), eikä niiden tulevaisuudessakaan haluta leviävän Suomeen esimerkiksi ulkomailta palaavien suomalaisten mukana. Suomalaiset voivat matkoilta palatessaan esimerkiksi olla monelle eri antibiootille vastustuskykyisten bakteerien kantajia. Kotimaahan palaajat saattavat myös tuoda mukanaan eläviä eläimiä tai eläimistä peräisin olevia elintarvikkeita, joissa elävät taudinaiheuttajat voivat sairastuttaa sekä ihmisiä että eläimiä. Esimerkiksi ulkomailta peräisin olevat sianlihatuotteet voivat levittää Suomeen afrikkalaista sikaruttoa (Pekkanen & Laine, 2011/2017), ja laittomasti maahan tuodut eläimet, lähinnä koirat, ovat raivo-tautiriskin vuoksi uhka ihmisten terveydelle (Ribadeau-Dumaz ym., 2016).

Suomalaisessa eläintautilaissa (441/2013) säädetään 58 §:n mukaan, että Suomesta toiseen jäsenvaltioon tai toisen jäsenvaltion kautta muuhun kuin jäsenvaltioon taikka toisesta jäsenvaltiosta Suomeen tai Suomen kautta kolmanteen jäsenvaltioon tai muuhun kuin jäsenvaltioon saa toimittaa vain sellaisia eläimiä ja eläimistä saatuja tuotteita, jotka täyttävät Euroopan unionin lainsäädännössä asetetut eläintautien vastustamista koskevat vaatimukset. Myöhemmin, vuonna 2019, lakiin on lisätty lailla eläintautilain muuttamisesta (349/2019) pykälä 59a, jonka mukaan ”jäsenvaltioiden välisen matkustajaliikenteen harjoittajan, tällaiseen liikenteeseen käytettävän sataman tai lentoaseman pitäjän ja ulkomaanmatkoja myyvän matkanjärjestäjän tulee riittävällä ja toiminnan luonteeseen nähden tarkoituksenmukaisella tavalla jakaa matkustajille tietoa eläinten sekä niistä saatujen tuotteiden maan rajat ylittäviä siirtoja koskevista kielloista ja muista suojatoimenpiteistä, jotka johtuvat Suomessa tai toisessa jäsenvaltiossa todetusta helposti leviävän, vaarallisen tai uuden vakavan eläintaudin taudinpurkauksesta”. Vastuuta on siis muiden mainittujen ohella myös ulkomaan matkoja myyvillä matkanjärjestäjillä.

Lain 59a pykälän mukaan matkanjärjestäjillä on tiedonjakovelvollisuus, josta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella 1339/2019. Asetuksessa ilmoitusvelvollisuus rajataan kuitenkin koskemaan vain afrikkalaista sikaruttoa ja sataman tai lentoaseman pitäjiä. Kesällä 2019 afrikkalaisen sikaruton leviyttä jo Viroon, Latviaan, Liettuaan, Puolaan ja moneen muuhunkin Euroopan maahan Ruokavirasto esitti toiveenaan, että matkanjärjestäjät muistuttaisivat asiakkaitaan elintarvikkeiden tuonnin rajoituksista. Tätä varten on olemassa matkailijoille suunnattu internet-sivu, videoita ja painettuja tiedotteita. Tietoa on saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi sekä esitteitä myös viroksi ja venäjäksi. Aluehallintoviraston tiedotteissa (2016) muistutetaan, että suomalaiset eläinlääkintäviranomaiset jalkautuvat pistokoeluentoisesti rajanylityspaikoille, lähinnä satamiin, paitsi tekemään yleisiä lakisääteisiä tuontitarkastuksia myös neuvomaan yksityisiä kansalaisia ja jakamaan tietoa oikeista toimintatavoista.

Vaikka viranomainen suosittaa jakamaan tietoa tuontirajoituksista, pikainen katsaus kymmenen ensimmäisen google-haulla löytyvän matkanjärjestäjän internetsivuille huhtikuussa 2020 osoittaa, että asiaan liittyvää tiedotusta ei juurikaan löydy. Hakusanalla ”afrikkalainen sikarutto” ei löydy yhtään osumaa. Edes Venäjän-matkoihin erikoistuneen matkanjärjestäjän Lähialuematkojen sivustolla ei mainita sianlihatuotteiden tuontikieltoa, vaikka Venäjällä tiedetään jatkuvasti esiintyvän afrikkalaista sikaruttoa. Matkanjärjestäjät eivät siis näyttäisi mieltävän tautien leviämisen estämistä osaksi kestävä matkailuliiketoimintaa samalla tavoin kuin ilmastokompensatioita, hotellien ympäristösertifikaatteja, kohdemaan lasten oikeuksien huomioon ottamista, jätteiden kierrätystä, lähimatkailun suosimista, eläinpuistotoiminnan boikotoimista, kohdemaan kulttuurin kunnioitusta ja digitaalisten palveluiden kehittämistä. Ainoastaan Kaleva Travel kehottaa asiakkaitaan olemaan tarkkana eläinaiheisten matkailuaktiviteettien osalta osana kestävä matkailua, ja yhdenneksitoista matkanjärjestäjäksi etukätestiedon perusteella tarkasteluun mukaan valittu Sagamatkat ohjaa matkailijaa tutustumaan kohdemaansa Islannin tarttuvien tautien ehkäisyohjeisiin.

Tiedotuksen vähäisyys ei tautien nimiä hakusanoina käyttämällä näytä koskevan ainoastaan afrikkalaista sikaruttoa ja maasta toiseen siirrettäviä elintarvikkeita vaan muitakin ihmisten sekä ihmisten ja eläinten välillä leviäviä tauteja, kuten raivotautia ja ekinokokkiloisen aiheuttamaa tartuntaa. Laissa säädetty ja asetuksella tarkennettu tiedonjakovelvollisuus koskee ainoastaan afrikkalaista sikaruttoa, mutta erityisen tärkeää tiedonjakovelvollisuus olisi luonto- ja eläinaiheisilla teemamatkoilla, kuten ratsastus- ja kalastusmatkoilla, joilla ollaan tekemisissä elävien eläinten tai eläinperäisten elintarvikkeiden kanssa. Tarkasteluun osuneet matkanjärjestäjät järjestävät vain ratsastus- ja kalastusmatkoja eivätkä kaikki näitäkään. Tämä ei kuitenkaan poista sitä riskiä, että matkailijat kohtaavat matkallaan eläimestä tai eläinperäisestä tuotteesta ihmiseen siirtyvän taudinaiheuttajan. Vastuullinen matkanjärjestäjä tiedottaa näistäkin esimerkiksi muistuttamalla rokotusten tarpeellisuudesta.

Selkeimmin eläinaiheiset aktiviteetit otetaan huomioon Islantiin matkoja järjestävän Sagamatkojen internetsivuilla, joilla matkanvaraaja ohjataan suoraan linkistä (www.cvo.is tai www.mast.is) lukemaan islantilaisia viranomaismääräyksiä, jotka koskevat eläinten, eläinperäisten elintarvikkeiden, eläinten rehujen, maatalouskoneiden sekä ratsastus- ja kalastusvarusteiden maahantuontia. Matkailijoille tehdään selväksi, että islantilaisia hevosia ei rokoteta, joten ne

ovat herkkiä matkailijoiden mahdollisesti mukanaan tuomille infektio- taudeille. Tämän vuoksi ohjeistetaan, että ratsastuksessa käytettävät varusteet pestään vähintään 40-asteisessa vedessä tai kuivapesuna ja desinfioidaan Virkon S -liuoksella; lisäksi varusteiden puhdistuksesta on hyvä esittää todistus Islantiin saapumisen yhteydessä. Varusteet pitää puhdistaa vähintään viisi päivää ennen maahan saapumista. Käytettyjä nahkatavaroita, kuten satuloita, suitsia tai nahkakäsineitä, ei saa tuoda maahan lainkaan. Kalastusvälineitä koskevat samat desinfiointivaatimukset kuin ratsastusvarusteita. Ratsastusvarusteista poiketen kalastusvälineet pitää kuitenkin antaa viranomaisen desinfiotavaksi, ja tästä tulee esittää viranomaisen antama todistus Islantiin saapumisen yhteydessä. Näin pyritään varmistamaan myös vesieläinten terveys maassa, jossa ei esiinny esimerkiksi lohenpoikaisille kohtalokasta lohiloistautia.

Sagamatkojen Islannin ratsastus- ja kalastusmatkojen ohjeistuksessa korostetaan ensisijaisesti vastuullista matkailua ja sen edistämistä Islannin herkän luonnon suojelemiseksi. Tässäkään matkanjärjestäjän vastuu ei viittaa suoraan taudeilta suojaamiseen vaan yleiseen vastuuseen luonnon monimuotoisuuden ja ainutlaatuisuuden säilymisestä. Taudeilta suojautumisen varotoimia olisivat ne varotoimet, joita muutkin kuin matkanjärjestäjät noudattavat yleisesti Suomen pohjoisilla kalajoilla, kuten Teno- ja Näätäinjokien vesistöalueilla, kun näille alueille muilta vesistöalueilta tuotavat veneet, kanootit ja kalastusvälineet pitää ennen käyttöä ensin kuivata ja täydellisen kuivumisen jälkeen desinfioida (Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1376/2004).

Suomalainen eläintautilaki on muuttumassa. Uusi lakiehdotus oli lausuntokierroksella keväällä 2020. Tulevassa laissa säädettäisiin uuden Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen, eläinterveys sääntöjen, täytäntöönpanosta ja täydentämisestä siten, että siinä kuitenkin jätettäisiin jäsenvaltioille kansallista liikkumavaraa (Maa- ja metsätalousministeriö, 2018). Eläintautilaki velvoittaa jo nyt jokaisen, joka osallistuu eläimen tutkimiseen, hoitoon, käsittelyyn, kuljetukseen, lopetukseen, teurastukseen, metsästyksen, pyyntiin, perkuuseen tai tarkkailuun, ilmoittamaan eläintautiepäilystään eläinlääkintäviranomaiselle (Eläintautilaki 441/2013, 14 §). Uuden lain myötä 59a §:n sisältämästä tiedonantovelvollisuudesta saatetaan säätää uudella asetuksella, mikä tarkoittaa, että nykyiseen suositustyyppiseen käytäntöön saattaa tulla uusia, matkanjärjestäjiä laajemmin ja voimakkaammin sitovia velvollisuuksia. Sen vuoksi olisi tärkeää tietää, kuinka hyvin matkanjärjestäjät nykyisin tuntevat eläintautilakia ja kuinka paljon he seuraavat alaansa vaikuttavia lainmuutoksia. Myös matkanjärjestäjät tulisi ottaa huomioon tärkeänä sidosryhmänä lakeja säädettäessä, jotta heidän velvollisuutensa eivät tulevaisuudessa muuttuisi kohtuuttomiksi rasituksiksi ja viranomaisbyrokratiaksi.

Lähteet

Aluehallintovirasto (2016). Häntä heiluen tarkastuksesta läpi – muutama koira eristykseen lemmikkiratsiasta. https://www.avi.fi/web/avi/tiedotteet/tiedotteet-2016/-/asset_publisher/jW2MZm8XaHOH/content/hanta-heiluen-tarkastuksesta-lapi-muutama-koira-eristykseen-lemmikkiratsiasta-lansi-ja-sisa-suomi-lounais-suomi

Eläintautilaki 441/2013.

Laki eläintautilain muuttamisesta 349/2019.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1376/2004 Tenojoen, Näätämojoen, Paatsjoen, Tuuloma-
joen ja Utuanjoen vesistöalueiden suojaamisesta Gyrodactylus salaris -loisen leviämiseltä.

Maa- ja metsätalousministeriö (2018). Eläintautilain uudistaminen Euroopan unionin eläinter-
veyssäännösten täytäntöönpanemiseksi. <https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM037:00/2018>

Pekkanen, K. & Laine, T. (2011/2017). Afrikkalaisen sikaruton mahdollisia maahantuloreittejä –
riskiprofiilin päivitys 2017. (Eviran tutkimuksia 4/2011, päivitetty 2017).

Ribadeau-Dumas, F., Cliquet, F., Gautret, P., Robardet, E., Le Pen, C. & Bourhy, H. (2016). Trav-
el-associated rabies in pets and residual rabies risk, Western Europe. *Emerging Infectious Dis-
eases*, 22, 1268–1271. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4918150/>

Ruokavirasto (2019). Eläintaudit Suomessa 2018. (Ruokaviraston julkaisuja 4/2019.)

Valtioneuvoston asetus 1339/2019 vakavaa eläintautivaaraa koskevasta tiedottamisesta Euroopan
unionin sisäisessä matkustajaliikenteessä.

TEFI11-konferenssi – Ajatuksia virtuaalisesta yhteisöllisyydestä

Johan Edelheim, Hokkaido University, Graduate School of International Media, Communication and Tourism Studies

Pari vuotta sitten esittelin ajatuksia arvoista ja välittämisestä *Tourism Education Futures Initiative* (TEFI) -yhteisön konferenssista, joka pidettiin sinä vuonna Pyhällä, Lapin yliopiston järjestämänä (Edelheim, 2018). Tänä vuonna TEFI11-konferenssi siirtyi York St John (YSJ) -yliopiston järjestettäväksi ja tarkoitus oli kokoontua Yorkiin kesäkuun alussa 2020. Kuten voi arvata, paikan päällä tapaaminen jäi haaveeksi, kun covid-19 tuli osaksi todellisuuttamme. Monet muut konferenssit päätettiin noina aikoina siirtää tulevaisuuteen tai jättää järjestämättä. TEFIn järjestelytoimikunta päätti kuitenkin jo maaliskuussa, että yhteisön, jonka nimessä on mukana tulevaisuus, pitää sopeutua tulevaisuuden haasteisiin. Niinpä konferenssi päätettiin toteuttaa virtuaalisesti. Sekä YSJ:n järjestelytoimikunnalle että TEFI-yhteisölle tämä oli ensimmäinen virtuaalisesti järjestetty konferenssi. Haasteeksi nousi se, miten aiempien konferenssien tunnusmerkit – yhteisöllinen ja välittävä tunnelma – voitaisiin siirtää verkkoon.

Ensimmäiseksi pohdittiin puheenvuorojen pituuksia. Koska jokainen puheenvuoron pitäjä panostaa konferenssiin oman aikansa, rahansa, ajatuksensa ja kiinnostuksensa, jokaisen tulisi myös saada tarpeeksi palautetta esityksestään. Toinen päätös liittyi esitelmien jatkokäyttöön. Julkaisut ja yhteiskunnalliset vaikutukset ovat akateemisessa maailmassa tärkeitä. Siksi päätettiin, että konferenssin abstraktijulkaisun ja tiedelehden erikoisnumeron lisäksi kaikki esitelmät pitäisi tallentaa ja julkaista muille katsottavaksi. Kolmas päätös koski fyysistä läsnäoloa: haluttiin luoda yhteinen keskustelukenttä sekä lähettää pieni pala Englantia kaikille osallistujille ennen konferenssia tervetuliaispaketin muodossa. Syvennyn näihin aiheisiin seuraavassa.

Itse konferenssin teema oli ”*purpose*”, joka suomen kielellä kääntyy kömpelösti tarkoitukseksi. Osallistujia pyydettiin miettimään matkailun ja matkailukoulutuksen tarkoitusta yhteiskunnassa. Vuoden 2020 alussa puhuttiin vielä liikamatkailusta ja matkailun kielteisistä vaikutuksista luontoon, mutta konferenssin aikaan maailman lähes kaikki rajat olivat kiinni ja matkailu oli erittäin rajattua. Teema sopi molempiin todellisuuksiin, koska monet meistä matkailututkijoista ovat näinä aikoina varmasti miettineet, mikä on matkailun opettamisen tarkoitus. Paikallisten asukkaiden toiveiden ja tarpeiden tulisi aina olla tarkoituksenmukaisen matkailun lähtökohdana, ja matkailun tulisi tehdä paikallisväestön arjesta parempaa. Mutta, kuten viime

vuosien kasvukäyrät ovat osoittaneet, matkailu muuttuu helposti ulkopuolisten tahojen pelikentäksi, missä paikalliset asukkaat ja heidän toiveensa unohtuvat. Konferenssin pääpuhujat Gavin Bate ja Dianne Dredge kertoivat esimerkkejä siitä, miten matkailu voi olla vastuullista ja tarkoituksenmukaista, ja miten hyödyt voidaan pitää lähellä niitä, jotka kantavat myös suurimman osan matkailun rasituksista. Muut osallistujat toivat puheenvuoroissaan esille eri puolilta maailmaa esimerkkejä tarkoituksenmukaisesta matkailusta sekä opetusmenetelmistä, joilla tarkoituksenmukaisuutta opetetaan tuleville matkailututkijoille ja -toimijoille.

Olemme varmaankin tänä vuonna istuneet ruudun ääressä kuuntelemaan liian monia ja liian pitkiä puheita, joissa vuorovaikutus on ollut (lähes) olematonta. Joku puhuu puoli tuntia tai tunnin, eivätkä osallistujat – jotka eivät näe toisiaan – saa avata omaa mikrofoniaan. He voivat lähettää kysymyksiä tilaisuuden vetäjälle, ja joitakin niistä välitetään puhujalle. Tämä toimintatapa johtuu aivan liian usein ajan puutteesta mutta myös oletuksesta, että jotkut henkilöt ovat niin kiinnostavia tai ”tärkeitä”, että heidän puheenvuoronsa saavat viedä kaikkien muiden ajan. Toki, eihän meidän aina tarvitse tuoda mielipiteitämme esille, istummehan välillä myös television ääressä katsomassa hyviä keskusteluohjelmia – tosin silloin on usein kyse keskustelusta eikä yksinpuhelusta, mistä akateeminen maailma liian usein kärsii. Tällainen ajattelutapa on vastoin TEFIn perusarvoja, joten kaikki ”yksisuuntainen” puhe itse konferenssissa supistettiin lyhyehköksi (viiden minuutin pituisiksi jaksoiksi) ja aika varattiin sen sijaan keskusteluihin.

Jotta puhujat saisivat kertoa omasta aiheestaan myös vapaammin, jokaiselta pyydettiin etukäteen kymmenen minuutin pituisia, keynote-puhujilta 30 minuutin pituisia, nauhoitettua esitystä. Nämä esitykset olivat katsottavissa etukäteen konferenssin kotisivuilta kullekin osallistujalle parhaiten sopivana aikana, ja ne ovat edelleen katsottavissa TEFIn verkkosivuilla (<http://tourismeducationfutures.org/tefi11-whats-tourism-got-to-do-with-it-2020/>). Jokaiselle osallistujalle varattiin siis kokonaisuudessaan 15 minuuttia aikaa yksisuuntaiseen puheeseen (10 minuuttia nauhoitettuna ja 5 minuuttia konferenssissa), ja lisäksi jokaisesta aiheesta oli 15 minuuttia yhteistä keskustelu-aikaa. Konferenssissa oli näin paljon enemmän puhetta kuin puheita. Lisäksi itselle kiinnostavimmat esitelmät olivat ja ovat katsottavissa uudestaan. Olen muun muassa käyttänyt yhtä esitelmää ja yhtä keynote-puhetta omassa opetuksessani. Tällaista mahdollisuutta olen toivonut monta kertaa aikaisemminkin kuunneltuani erinomaisen esityksen jossakin konferenssissa.

Fyysinen läsnäolo konferenssissa tarkoittaa tietysti myös satunnaisia, ei-suunniteltuja tapaamisia. Tiedättehän – ne tilanteet, kun livahdamme hetkeksi ulos seminaarisalista ja tapaamme käytävällä toisen osallistujan, jonka huomaamme olevan kiinnostunut samoista aiheista kuin me itse. Tällaiset satunnaiset tapaamiset olivat lähes mahdottomia, kun meistä jokainen istui fyysisesti omassa koti- tai työtodellisuudessaan. Joitakin tapaamispisteitä kuitenkin järjestettiin. Aluksi kaikki osallistujat (enimmillään yhtäaikaaisesti noin 50 henkilöä) näkivät toistensa nimet ja, jos osallistujan kamera oli päällä, myös henkilön. ”Konferenssisalin” sisällä oli mahdollisuus lähettää viestejä toisille ja vaihtaa kuulumisia.

Joka kolmas sessio toteutettiin työpajan muodossa: osallistujat jaettiin pienryhmiin keskustelemaan ja työstämään jotakin teemaa, minkä jälkeen kokoonnuttiin taas yhteen. Näissä työpajoissa oli mahdollisuus henkilökohtaisiin keskusteluihin uusien tuttavuuksien kanssa, ja

tätä ulottuvuutta pidettiin inspiroivana. Lisäksi yhteys pidettiin auki myös eri sessioiden välillä, joten halutessaan osallistujat saivat pysytellä ”salissa” väliaikoina. Keskustelinkin noina hetkinä monen vanhan ja uuden tuttavuuden kanssa. Virtuaalinen siirtyminen paikasta toiseen oli aina-kin minulle erikoinen kokemus, kun konferenssi pidettiin Atlanti-aikaan (eli sopivasti Euroopan iltapäivällä ja Amerikan länsirannikon aamupäivällä), mikä tarkoitti minulle, Aasiasta käsin osallistuvana, hereillä olemista illasta aamuyöhön. Työhuoneessa kesäyön pimeydessä istuessa oli hassua jutella ystävän kanssa hänen aurinkoisella takapihallaan Kanadassa ja siirtyä sen jäl-keen takaisin Englantiin, kun seuraavan session puheenjohtaja palasi paikalle.

Konkreettisen fyysisen tervehdyksen oli tarkoitus saapua ennen konferenssin alkua. Se sisälsi kortin ja esitteen YSJ-yliopistosta sekä Yorkshire-teeä. Kuten kaikki, jotka ovat yrittäneet lähettää kirjeitä tai paketteja covid-19:n aikana tietävät, lähetysajat ovat kuitenkin pitkittyneet. Noin puolet osallistujista oli saanut paketin ennen konferenssia. Itse sain pakettini kaksi viikkoa konferenssin jälkeen – mukavaa sekin, mutta olisihan tietysti ollut hauskaa juoda teensä yhtä aikaa muitten kanssa!

Osallistujista suurin osa oli Euroopasta, joitakin oli Pohjois-Amerikasta ja muutamia Ete-lä-Amerikasta ja Aasiasta sekä Tyynenmeren alueelta. Oli mukava huomata, että jotkut, jotka ei-vät olisi voineet osallistua konferenssiin paikan päällä Englannissa, pystyivät nyt osallistumaan. Osallistumismaksun ollessa huomattavasti tavanomaista pienempi (ja ilman matkustus- ja yö-pymiskuluja) myös monet nuoremmat tutkijat saivat mahdollisuuden olla mukana. Laskettiin myös, että virtuaalinen konferenssi säästi noin 49 tonnia hiilidioksidipäästöjä verrattuna siihen, että kaikki osallistujat olisivat tulleet paikan päälle eri maailmankolkista. Klöwerin ja kump-paneiden (2020) Nature-lehdessä ilmestynyt puheenvuoro akateemisten konferenssien hiili-dioksidipäästöistä onkin hyvä muistutus siitä, että virtuaalimuotoiset tai hybridikonferenssit, joissa osa osallistujista on mukana etänä, ovat tulevaisuuden vastuullista toimintaa. Klöwerin ja kumppaneiden esitys, että myös työnantajat laskisivat virtuaalikonferenssit tulevaisuudessa yhdenvertaiseksi live-konferenssien kanssa, on varteenotettava.

Itse vietin puolen viikon illat ja yöt ”Englannissa”, päivät opetin normaalisti Japanissa. Ku-ten arvata saattaa, väsymys konferenssin päätyttyä oli verrattavissa siihen, että olisin lentänyt matkat edestakaisin ja kärsinyt aikaerorasituksesta. Jos voisi ottaa konferenssivapaata ja men-nä asumaan paikalliseen hotelliin, pystyisi ehkä vieläkin paremmin keskittymään virtuaaliseen konferenssiin – eikä olla yhtä aikaa koti- tai työoloissa ja sen lisäksi ”konferenssitodellisuudes-sa”. Joka tapauksessa olin erittäin onnellinen, että sain osallistua tähän konferenssiin. Koko ajan vallitsi yhteisöllinen tunnelma, monet puheenvuorot kytkeytyivät toisiinsa ja keskustelivat kes-kenään, ja jokainen omaa tutkimustaan esitellyt sai monia hyviä kysymyksiä ja ajatuksia mu-kaansa.

Lähteet

Edelheim, J. (2018). TEFI10 – Ajatuksia arvoista ja välittämisestä. *Matkailututkimus*, 14 (1), 70–72.

<https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/73029>

Klöwer, M., Hopkins, D., Allen, M. & Higham, J. (2020). An analysis of ways to decarbonize con-ference travel after COVID-19. *Nature*, 583, 356–359.